

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 21 NOVEMBER 1923

No. 412

INHOUD

DE INDISCHE BEGROTING VOOR 1924	Biz.	994
Loonen en loonsverhoudingen te Amsterdam door <i>Ir. B. Bølger</i>		995
De Internationale Conferentie over de Douaneformaliteiten te Genève		998
De Staatkundige Beteekenis van den Gulden. Rede van <i>Mr. P. J. C. Tetrode</i> . II (Slot)		998
De Jaarvergadering van „Staathuishoudkunde en Statistiek” door <i>Prof. Mr. W. C. Mees R.Azn.</i> , met Naschrift door <i>Prof. Mr. D. van Blom</i>		1000
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:		
De Algemeene Verkiezingen en de omwenteling in de Handelspolitiek door <i>Dr. T. E. Gregory</i>		1001
Buitenlandsche Arbeiders in Frankrijk door <i>Prof. Bertrand Nogaro</i>		1002
AANTEKENINGEN:		
Ontwikkeling van de Internationale Handelsrelaties door <i>Mr. P. J. C. Tetrode</i>		1004
Indexcijfers van groothandelsprijzen		1004
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN		1005—1012
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen.	Goederenhandel.	
Bankstaten.	Verkeerswezen.	

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*

20 NOVEMBER 1923.

De grootere geldvraag bleef ook deze berichtsweek onverminderd aanhouden, zoodat zowel de disconto als de prolongatierente verder opliep. Particulier disconto steeg tot 3½ pCt. en was ook zelfs op dit verhoogde peil meestal slechts moeilijk te plaatsen, terwijl de prolongatierente tot 4 en 4½ pCt. steeg.

* * *

De post binnenlandsche wissels op den weekstaat van De Nederlandsche Bank blijkt in de afgelopen week van *f* 176,6 miljoen tot *f* 181,4 miljoen te zijn gestegen. Deze vermeerdering komt ook ditmaal weder voor het grootste gedeelte voor rekening van den Staat. Het bedrag der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen liep van *f* 40 miljoen tot *f* 43 miljoen op. Het hoofd beleeningen vertoont eveneens een kleine stijging en wel van *f* 144,1 miljoen tot *f* 148,3 miljoen. Deze stijging geldt uitsluitend de effectenbeleeningen; de goederenbeleeningen namen met *f* 2,8 miljoen af.

Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde in de afgelopen week met *f* 2,3 miljoen. De zilvervoorraad der Bank steeg met *f* 1 miljoen. De post papier op het buitenland daalde van *f* 62,4 miljoen tot *f* 55,9 miljoen. Tegelijkertijd liepen de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans van *f* 104,5 miljoen tot *f* 87,9 miljoen terug. Blijkbaar heeft de Bank dus

ook in de afgelopen week weder voor belangrijke bedragen aan Dollars afgegeven.

De biljettencirculatie daalde met *f* 15,6 miljoen. De rekening-courant saldi stelden zich *f* 500.000 lager dan verleden week. Het beschikbaar metaalsaldo steeg met *f* 4,2 miljoen.

* * *

In overeenstemming met de beduidend vastere geldmarkt was de inschrijving op het schatkistpapier op een belangrijk hooger niveau dan de vorige maand. Ingeschreven werd in totaal voor *f* 75.021.000. Toegevozen werden *f* 34.050.000 3-maands promessen voor *f* 990,10, *f* 13.150.000 6-mnds. promessen voor *f* 980,84 en *f* 12.791.000 biljetten à pari, dus resp. à 3½, pl.m. 3¹³/₁₆ en 4 pCt.

* * *

De stijging van den Dollarkoers bleef aanhouden. In het begin der week trad een oogenblik een kleine reactie in en liep zij vrij snel op 2,63¾ terug, maar al spoedig trad weder een zeer levendige vraag op, die haar regelmatig deed oploopen, zoodat Zaterdag bij de opening het hoogste punt werd bereikt op 2,70¾. De stemming was daarna echter niet meer zoo onverdeeld vast, althans de nieuwe week opende aanzienlijk lager en ofschoon opnieuw een hausse tot bijna het hoogste punt intrad was het slot daarna zeer flauw ca. 2,67½.

Ook Ponden stegen door de geweldige vraag naar Dollars niet onbelangrijk. Vrijdag werd 11,64 betaald. Gisteren was de stemming echter plotseling, door de onzekerheid in verband met de nieuwe verkiezingen en de gespannen verhouding met Frankrijk sterk omgeslagen en werd voor 11,49 verhandeld. Dientengevolge waren ook Francs, die reeds de geheele vorige week zeer flauw lagen, opnieuw sterk aangeboden; een oogenblik werd voor 13,95 en 11,90 afgedaan.

LONDEN, 17 NOVEMBER 1923.

De steeds aanhoudende daling van den sterlingkoers in New York en de nerveuze politieke situatie deden het aanbod op de geldmarkt nog meer verminderen. Grootere geldkrapheid was het gevolg en zelfs tot 4 pCt. toe is voor kort crediet betaald om leenen bij de Bank of England te voorkomen. Voor het vernieuwen van dag-tot-dag-leeningen varieerden de koersen in het algemeen tusschen 2 en 3 pCt.

Op de discontomarkt heerschte een vaste tendentie. 2-mnds. prima bankaccept 3⁵/₁₆ pCt.; 3-mnds. id. 3⁵/₁₆—% pCt.; 4-mnds. id. 3% pCt.; 6-mnds. id. 3⁰/₁₆—1¹¹/₁₆ pCt.

DE INDISCHE BEGROTING VOOR 1924.

Een medewerker schrijft:

Het spreekt vanzelf, dat bij de behandeling van het ontwerp-Vlootwet in de Tweede Kamer de financiële positie van Nederlandsch-Indië ter sprake is gekomen. Want bij dat ontwerp ging het voor een goed deel ook om de vraag of Indië in staat is, de meerdere lasten, die bij het in werking treden van het ontwerp-Vlootwet voor zijne rekening zouden komen, te dragen. Merkwaardig is het nu, dat omtrent Indië's financiële positie de inzichten van de Vlootwetcommissie zeer aanmerkelijk bleken af te wijken van die, welke de Minister van Koloniën openbaarde. Op pag. 24 van haar rapport constateert de Commissie, dat te beginnen met 1917 de gewone dienst stijgende en zeer aanzienlijke tekorten heeft opgeleverd, en dat de daaruit blijkende ontwrichting van de Indische financiën niet kan worden geweten aan crisis-uitgaven, die Indië in tegenstelling met het Moederland niet noemenswaard heeft gehad, maar inzonderheid moet worden toegeschreven aan de betrouwenwaardige uitzetting van de landsuitgaven, die in Indië tijdens en na den wereldoorlog heeft plaats gevonden. Op pag. 42/43 van haar rapport vervolgt dan de Commissie, dat men zich den ernst van den toestand op financieel gebied niet mag ontveinzen. Zij constateert, dat men in Indië, evenals in Nederland, zich op een weg beweegt, die onvermijdelijk tot de geleidelijke verarming van de bevolking in haar geheel moet leiden, en spreekt als hare overtuiging uit, dat indien de Regeering er niet in slaagt de uitgaven op aanmerkelijk lager peil te brengen, Indië's economische toekomst op het spel staat.

Geheel anders werd de zaak door den Minister van Koloniën ingezien. Deze wees crop (Handelingen Tweede Kamer 1923—1924, pag. 243), dat de tekorten op den gewonen dienst na 1922 sterk gedaald zijn; en die daling wettigde naar het inzien des Ministers de conclusie, dat de voorbereiding tot inperking van de landshuishouding, die voor eene verwezenlijking van de aanhangige vlootplannen noodig werd geacht, voor Indië in hoofdzaak reeds voltrekking heeft gevonden.

Waar derhalve de Vlootwet-commissie bij haar in April jl. verschenen rapport met den meesten ernst en nadruk er op aandringt om 's lands uitgaven tot een aanmerkelijk lager peil terug te brengen, daar zeide de Minister zes maanden later, dat de inperking van de landshuishouding voor Indië in hoofdzaak reeds voltrekking heeft gevonden!

Welk inzicht is nu het juiste? Bij het onderzoek dezer vraag dient men na te gaan, wat de cijfers van de onlangs ingediende begroting voor 1924 en de daaraan door de Indische Regeering en den Minister van Koloniën vastgeknoopte beschouwingen ons leeren.

In de eerste plaats dan trekt het de aandacht, dat de voor 1924 ingediende begroting sluit met een tekort van f22.7 miljoen, voor zoover den gewonen dienst betreft. Bij eene beoordeeling van dit geraamde tekort dient echter wel in het oog te worden gehouden, dat bij de raming van de middelen over 1924 er op gerekend is, dat ongeveer f 20 miljoen zullen binnenkomen uit de voorgestelde aardoliebelasting en de voorgestelde verlenging der productenbelastingen voor het jaar 1923, welke voorstellen nog bij de Staten-Generaal aanhangig zijn. Aangenomen dat de Staten-Generaal met die voorstellen medegaan, dan leveren gemelde belastingen toch slechts voor het jaar 1924 eene bate op, welke bate in volgende jaren verdwijnt. Wanneer dus de inkomsten uit anderen hoofde niet verminderen, en men wil voor 1925 een sluitenden gewonen dienst verkrijgen, zooals de Minister van Koloniën herhaaldelijk en ook thans weer bij de Memorie van Toelichting op de begroting 1924 in uitzicht heeft gesteld, dan zullen 's lands uitgaven met het bedrag van het over 1924 geraamde tekort ad

f 22.7 miljoen plus het bedrag van de geraamde opbrengst der aardolie- en productenbelastingen ad f 20 miljoen, dus te zamen met f 42.7 miljoen moeten verminderen. 's Lands zuivere gewone uitgaven zijn voor 1924 geraamd op f 416 miljoen; zij moeten dus met ongeveer 10 pCt. verminderen, wil men in 1925 den in uitzicht gestelden sluitenden gewonen dienst verkrijgen.

Is men er dan? Helaas neen; want met juistheid wijst de Memorie van Toelichting (pag. 8) er op, dat sommige onderwerpen van Overheidszorg, zooals de pensioenen en de leeningsdienst, eene automatische uitzetting vertoonen. Omtrent deze automatische uitzetting gaf de Minister van Koloniën in de zitting van de Tweede Kamer van 25 October jl. eenige cijfers. Hij wees er toen op, dat na 1932 rekening moet worden gehouden met de aflossing van de in Amerika en Engeland gesloten Indische leeningen, en dat verder de consolideering van de vlottende schuld, die geraamd werd op ultimo 1924 vermoedelijk f 307 miljoen te zullen bedragen, den leeningsdienst ook al met meerdere uitgaven zal bezwaren. Beide oorzaken zullen volgens den Minister ten gevolge hebben, dat na 1932 de dienst der Indische schuld op het budget een druk zal leggen van ruim f 31 miljoen meer dan thans het geval is. Wat den pensioenlast betreft, meent de Minister, dat aan de hand van de beschikbare gegevens de vermeerdering van den pensioenlast in 1932 op f 10 miljoen 's jaars moet worden gesteld. Na 1932 zal dus de gewone dienst voor de uitbetaling van pensioenen, benevens renten en aflossingen op de Indische schulden met eene meerdere uitgave van f 41 mill. 's jaars worden bezwaard. Wil men dus van 1925 af een sluitenden gewonen dienst verkrijgen, en dat is met het oog op de schrikbarende stijging van Indië's schuldenlast na 1917 een volstrekt vereischte, dan zal eene inperking van de uitgaven voor 's lands huishouding met de hiervoren genoemde bedragen van f 42.7 en f 41 miljoen, te zamen f 83.7 miljoen moeten plaats vinden, tenzij er een redelijk uitzicht bestaat, dat in de naaste toekomst, d.w.z. binnen de eerstvolgende acht jaren, 's lands inkomsten eene stijging tot voormeld bedrag zullen vertoonen. Maar hierop bestaat zoo goed als geen kans, waarover straks nader.

's Lands uitgaven moeten dus noodwendig met ongeveer f 83 miljoen verminderd worden, aannemende, dat 's lands inkomsten uit bedrijven, producten en monopolies niet verder zullen teruggaan, zooals in 1922 en 1923 het geval is geweest. Met het oog hierop kan het zeker gewaardeerd worden, dat 's lands gewone zuivere uitgaven van f 548 miljoen in 1921 zijn teruggebracht tot f 416 miljoen in 1924, doch dit feit op zichzelf geeft nog volstrekt geen aanleiding tot 's Ministers optimistische uitspraak, dat de voorbereiding tot inperking van de landshuishouding voor Indië reeds in hoofdzaak voltrekking heeft gevonden. Want, wel verre dat die inperking in hoofdzaak reeds voltrokken is, zal zij tot een bedrag van f 83 miljoen moeten worden voortgezet op grond van de feiten en cijfers, die de Minister zelf bij zijne Memorie van Toelichting op de begroting voor 1924 en bij de behandeling van het ontwerp-Vlootwet publiceerde.

Van de volstreekte noodzakelijkheid om met eene sterke beperking van 's lands uitgaven voort te gaan, schijnt de Regeering echter nog niet doordrongen. Men leest ten minste op pag. 27 van de Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën, die de Indische Regeering bij de begroting voor 1924 aan den Volksraad overlegde, de navolgende zinsnede:

„Welke beperkingen bij den gewonen dienst in den loop van 1925 alsnog aangebracht zullen moeten worden, kan met het oog op de groote mate van onzekerheid, die ten aanzien van verschillende factoren, waarvan de ontwikkeling der financiën afhangt, bestaat, bezwaarlijk worden medegedeeld.”

Eene dergelijke uitlating toont allerminst aan, dat de Indische Regeering van de absolute noodzakelijk-

heid van sterke inperking van 's lands uitgaven in de eerstvolgende jaren diep doordrongen is.

Ook de Memorie van Toelichting van den Minister van Koloniën is op dit punt zwak. Men leest op pag. 6, dat voor de commercieele zaken van het land (de monopolies, producten en bedrijven) ruim f 16 miljoen minder zal worden uitgegeven. Dit is een natuurlijk gevolg van het feit, dat de productiviteit dier commercieele zaken in de laatste jaren vrij sterk achteruit is gegaan. Voor andere landsuitgaven is f 23½ miljoen minder geraamd. Deze vermindering van uitgaven wordt in hoofdzaak tewege gebracht door eene vermindering van den duurtetoelag met f 13.2 miljoen en door eene bezuiniging op de uitgaven voor Oorlog van f 13.1 miljoen. Eene toelichting van de wijze, waarop deze bezuiniging bij Oorlog verkregen is, geeft de Memorie van Toelichting niet. Men kan dus niet beoordeelen of deze vermindering inderdaad het gevolg is van eene inperking van de Staatstaak. De vermindering van den duurtetoelag wijst zeker niet op eene inperking van de Staatstaak. Overigens bespeurt men, voorzover den gewonen dienst voor 1924 betreft, van eene inperking van de Staatstaak niets. Het ambtenarencorps in Indië is veel en veel te uitgebreid; aan salarissen wordt volgens eene mededeeling van den heer Houtsma (toenmaals lid der bezuinigingscommissie) bij de behandeling der begrooting van 1924 in de laatste zitting van den Volksraad (Handelingen eerste gewone zitting 1924, pag. 22) f 225 miljoen uitgegeven. Aan ambtenaarsalarissen wordt dus meer dan 50 pCt. betaald van het totaal der zuivere gewone uitgaven. En wat leest men nu op pag. 15 der ministerieele Memorie van Toelichting op de begrooting 1924? Dat volgens voorloopige berekeningen de Salariscommissie voor de invoering van de bij haar in bewerking zijnde bezoldigingsregelingen en daarmee gepaard gaande overgangsmaatregelen, een bedrag noodig achtte van ongeveer f 18 miljoen *boven* hetgeen thans aan salarissen wordt betaald! Aan vermindering van het veel te groote aantal ambtenaren schijnt niet te worden gedacht. Gevraagd mag worden of deze mededeeling er op wijst, dat zooals de Minister aan de Tweede Kamer mededeelde, de voorbereiding tot inperking van de landshuishouding voor Indië in hoofdzaak reeds voltrekking heeft gevonden.

Wat 's lands inkomsten betreft, valt het op, dat waar de Memorie van Toelichting de verwachtingen voor het jaar 1923 bespreekt, zij gewag maakt van een minder ruim vloeien van de inkomsten tot een beoep van f 30.4 miljoen. Het trekt verder de aandacht, dat de Minister vermeldt, dat de opbrengsten van de landsdrukkerij, den post-, telegraaf- en telefoondienst en de spoor- en tramwegen in de laatste jaren ernstig teleurstelden. Inderdaad liepen de opbrengsten der producten van f 37 miljoen in 1918 en f 40 miljoen in 1919 terug tot iets meer dan f 20 miljoen in 1922. De opbrengst der bedrijven, die in 1917 f 18½ miljoen bedroeg, liep terug tot iets meer dan f 9 miljoen in 1922. Met het oog op dezen teruggang lijkt de raming voor 1924 van f 36½ miljoen voor producten en f 31 miljoen voor bedrijven ongemotiveerd optimistisch.

De belastingdruk blijft niet alleen even hoog, doch blijkt de Memorie van Toelichting zint de Regeering op vermeerdering van belastingen; komisch doet het aan, dat onder deze omstandigheden de Memorie van Toelichting op pag. 10 spreekt van de mogelijkheid, dat de verdere voortgang van de in Indië reeds geconstateerde wederopleving van het bedrijfsleven, in zijn gevolgen aanmerkelijk aan de schatkist zal ten goede komen. Jammer, dat de Regeering niet heeft medegedeeld, op grond van welke feiten zij meent te mogen spreken van „een wederopleving van het bedrijfsleven”. Hoe is het feit, dat de Indische gulden thans ongeveer 96½ noteert, te rijmen met de door den Minister beweerde wederopleving van het Indische bedrijfsleven? In een zeer interessant opstel,

getiteld: „Jaarverslag 1922/1923 der Javasche Bank in verband met eenig actueele vraagstukken”, dat de heer E. Helfferich in Augustus jl. in het tijdschrift „Koloniale Studiën” publiceerde, wijst de schrijver er op, dat eene opleving van het Indische bedrijfsleven alleen kan plaats hebben, wanneer de Regeering hare belastingpolitiek, die voor den ondernemingslust fnuikend is, hervormt. Dan zal weer nieuw kapitaal naar de koloniën toestroomen, roept de heer Helfferich uit, nieuwe bronnen van inkomsten zullen opwellen en hare opbrengst, die opbrengst van blijmoedige schependen arbeid, zal bijdragen tot de gelukkige oplossing van het financieel probleem van Nederlandsch-Indië. Les beaux esprits se rencontrent, mag men hier wel zeggen. Want in denzelfden geest als de heer Helfferich, adviseerde de Commissie van Advies in zake Aardolieaangelegenheden. Aan het slot van haar advies van 3 Maart 1923 spreekt deze als hare overtuiging uit, dat het evenwicht van het Indische budget behoort te worden hersteld, niet door verhooging van de reeds zware lasten, die op de bevolking en op de verschillende takken van nijverheid drukken, maar allereerst door krachtige inperking van de uitgaven!

LOONEN EN LOONSVERHOUDINGEN TE AMSTERDAM.

In de Economisch-Statistische Berichten van 15 November 1922 heeft de heer Triebels een methode aangegeven, die het mogelijk maakt op een bepaald tijdstip in een bepaalde gemeente na te gaan, of de overheid „redelijke loonen” betaalt.

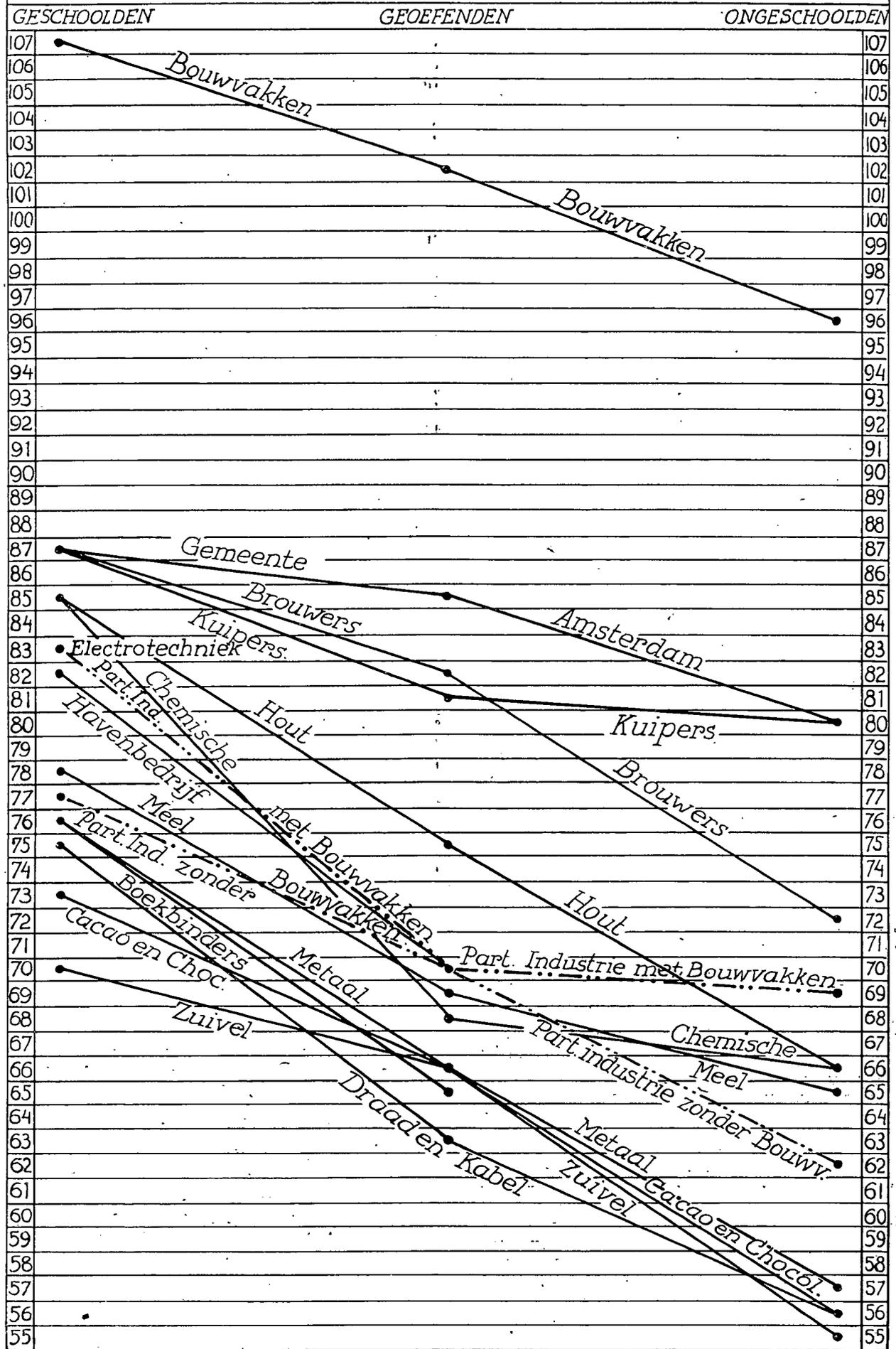
Hij kwam tot de conclusie dat dit beoordeeld kon worden, wanneer men een vergelijking kon treffen tusschen de overheidsloonen en de loonen uit alle, of in elk geval de voornaamste, particuliere bedrijven. Daar hij enkel over gegevens omtrent de loonen uit de Metaalnijverheid beschikte, heeft hij als *voorbeeld van methode* deze loonen als grondslag van zijn vergelijking gebruikt. Daarna heeft hij dit in Dec. 1922 nog uitvoeriger gedaan in een brochure „Amsterdamsche Gemeenteloonen”, naar aanleiding van de besprekingen over de arbeidsvoorwaarden van de gemeentewerklieden in den gemeenteraad te Amsterdam. Het was enkel aan het ontbreken van gegevens te wijten, dat de vergelijking beperkt bleef tot de loonen uit één bepaalde industrie, nl. de Metaalindustrie. Een en ander was echter aanleiding tot het instellen van een nader onderzoek.

Ten eindelijk dit onderzoek zoo goed mogelijk te doen slagen, werd de hulp ingeroepen van de verschillende werkgeversorganisaties, die in het Plaatselijk Overleg te Amsterdam vereenigd zijn.¹⁾ Waar hier niet gevraagd werden eventueel bij C.A.O. vastgelegde standaardloonen of garantieloonen, doch het werkelijk verdiende inkomen, was het voor verschillende organisaties, die niet over zoodanige gegevens beschikten, niet mogelijk hunne medewerking thans reeds te verleenen. Anderen beschikten echter reeds over de verlangde cijfers of konden hunne leden er toe bewegen, deze te verschaffen; zoodat ten slotte de navolgende vereenigingen gegevens verstrekten: Algemeene Patroonsvereeniging in de Bouwbedrijven; Metaalbond; Scheepvaartvereeniging „Noord”; Nederlandsche Houtbond; Algemeene Werkgevers Vereeniging; Ver. voor de Nederl. Chemische Industrie; Nederl. Bond van Boekbinderspatroons afd. Amsterdam; Nederl. Vereeniging van Electro-technische Werkgevers afd. Amsterdam. Door het Bureau voor Centraal Overleg werden deze gegevens verder uitgewerkt.

Het mag inderdaad een verheugend teeken genoemd worden, dat al deze vereenigingen overtuigd waren van het belang, dat het systematisch verzamelen en verwerken van loongegevens heeft en dat de bij hen aangesloten werkgevers, zich een, dikwijls niet geringe, moeite ervoor hebben willen getroosten.

¹⁾ Secretaris van dit Plaatselijk Overleg is Dr. J. Regt-doorzee Greup, dir.-secr. van den Ned. Houtbond.

GEMIDDELD UURINKOMEN VAN MEERDERJARIGE MANNELIJKE WERKLIEDEN TE AMSTERDAM OVER HET EERSTE HALFJAAR 1923

In de onderstaande tabel zijn de gegevens gerangschikt van 184 ondernemingen met 8774 werknemers; de grafiek geeft de gemiddelde uurinkomens van de gemeentewerklieden en van de werklieden in verschillende industrieën aan. De werklieden zijn verdeeld in geschoolden, geoefenden en ongeschoolden volgens de methode van de vaklijst van het N.A.M.,¹⁾ terwijl ook de berekening van het uurinkomen is geschied volgens de methode van het N.A.M.

Gemiddeld uurinkomen van meerderjarige mannelijke werklieden over het eerste halfjaar 1923 in verschillende bedrijfstakken te Amsterdam.

Bedrijfstakken	Aantal werkgemers	Aantal arbeiders			Gemiddeld uurinkomen			
		Totaal	Gesch.	Geoef.	Ongesch.	Gesch.	Geoef.	Ongesch.
Bouwvakken	77	1106	665	31	410	107	102	80
Gem. Amsterdam	—	9001	5458	2819	724	87	85	96
Brouwers	3	724	208	300	216	87	82	72
Kuipers	2	109	28	67	14	87	81	80
Hout	13	348	14	146	188	85	75	66
Chemische	7	381	62	70	249	85	68	66
Electrotechniek	9	75	75	—	83	—	—	—
Havenbedrijf	34	1587	28	1559	—	82	70	—
Meel	1	215	25	89	101	78	69	65
Metaal	19	3337	1835	963	539	76	66	57
Boekbinders	11	276	227	49	—	76	65	—
Draad- en kabel	1	163	29	117	17	75	63	56
Cacao- en chocol.	2	153	54	28	73	73	66	56
Zuivel	5	300	14	187	99	70	66	55
Totaal Part. ind. (met bouwvakken) ...	184	8774	3264	3606	1904	83	70	69
(zonder bouwvakken)	107	7668	2599	3575	1494	77	70	62

Er dient te worden opgemerkt, dat men uiteraard rekening moet houden met de aantallen werklieden, waarop de uurinkomens betrekking hebben. Zou legt bijv. het uurinkomen der 14 ongeschoolde kuipers al heel weinig gewicht in de schaal. Dit uurinkomen is zoo hoog, omdat het betrekking heeft op een aantal sjouwers die in tarief hebben gewerkt. Het weekinkomen is ongeveer 48 à 50 maal het uurinkomen, alleen voor enkele vakken (portiers, koetsiers, schuifvoerders) is de werkweek soms langer dan 48 uur. In het bijzonder geldt dit voor de ongeschoolden in de zuivelindustrie. De cijfers betreffen de meerderjarige werklieden; ook al worden dezen nog niet als volslagen beschouwd; daardoor is het gemiddeld uurinkomen soms lager dan het gegarandeerde uurloon, bijv. bij de boekbinders, waar de leeftijdsgrens 24 jaar is.

De gegevens van de bouwvakken hebben betrekking op Augustus 1923, die van de gemeente op het jaar 1921, doch verminderd met 7 pCt. aangezien in den tusschentijd de werkweek van 45 op 48 uur is gebracht. De overige betreffen het eerste halfjaar 1923.

Er is een algemeen gemiddelde voor de particuliere industrie, berekend met en zonder bouwvakken. Het blijkt, dat het uurinkomen der gemeentewerklieden voor geschoolden, geoefenden en ongeschoolden resp. 15 pCt., 21 pCt. en 29 pCt. hoger is, dan dat der particuliere industrie zonder bouwvakken en resp. 5 pCt., 21 pCt. en 16 pCt. als men de bouwvakken meerekent.

Neemt men het uurinkomen der gemeentewerklieden als basis, dan ziet men, dat de particuliere industrie (zonder bouwvakken) resp. 11,5 pCt., 17,5 pCt. en 22,5 pCt. en de part. industrie (met bouwvakken) resp. 4,5 pCt., 17,5 pCt. en 14 pCt. lager staat dan de gemeente.

Er dient de aandacht op gevestigd te worden, dat

¹⁾ De aandacht moet er op gevestigd worden dat tot de geschoolden ook zijn gerekend de zogenaamde nevenschoolden of ambachtslieden, dit zijn geschoolde arbeiders, die echter niet behooren tot de categorie geschoolden in het betreffende bedrijf, bijv. timmerlieden in een chemische fabriek etc.

in het uurinkomen der gemeentewerklieden niet is begrepen het ziekgeld, verlof- en vacantiégeld, vacantiëtoeslag en pensioenpremie, die resp. in 1921 bedroegen 3 pCt., 4,5 pCt., 1,6 pCt. en 15,5 pCt. te zamen 24,6 pCt. van het uurloon.

In de particuliere industrie bestaat in het algemeen enkel het ziekgeld en het vacantiégeld, welke resp. op 3 pCt. en 2 pCt. aannemen, terwijl verder de premie voor de ongevallen-, invaliditeits- en ouderdomsverzekering op 5 pCt. geschat wordt, totaal dus 10 pCt. Verder betalen de gemeentewerklieden tegenwoordig zelf 3½ pCt. van hun pensioenpremie, zoodat het totaal van de kosten der bijvoorwaarden van de gemeentewerklieden ongeveer 10 pCt. hoger geschat kan worden dan in het particuliere bedrijf.

Met inbegrip der bijvoorwaarden zou het uurinkomen in de particuliere industrie (zonder bouwvakken) met ongeveer 10 pCt. verhoogd worden en voor geschoolden, geoefenden en ongeschoolden resp. 85, 77 en 68 cts. bedragen, voor de gemeentewerklieden zou er ongeveer 20 pCt. bijkomen en dus resp. zijn: 105, 102 en 96 cts., d.w.z. voor geschoolden, geoefenden en ongeschoolden resp. 24 pCt., 32 pCt. en 41 pCt. meer dan in de particuliere industrie (zonder bouwvakken) of met het uurinkomen der gemeentewerklieden als basis kan men zeggen dat in de particuliere industrie (zonder bouwvakken) resp. 19 pCt., 24,5 pCt. en 30 pCt. minder verdiend wordt dan in gemeentedienst.

Uit de hierboven genoemde cijfers zijn uiteraard nog andere af te leiden. We laten hieronder een tabel volgen, waarbij is aangegeven welk verschil er in de onderscheidene bedrijfstakken bestaat tusschen het uurinkomen der geschoolden en dat der geoefenden en der ongeschoolden.

Verhouding van het uurinkomen van de geschoolden tot dat van de geoefenden en ongeschoolden.

Bedrijfstak	Minder dan de geschoolden	
	Geoefenden	Ongeschoolden
Bouwvakken	5 pCt.	10 pCt.
Gem. Amsterdam	2 "	8 "
Brouwers	6 "	17 "
Kuipers	7 "	8 "
Hout	12 "	22 "
Chemische	10 "	22 "
Havenbedrijf	15 "	—
Meel	12 "	17 "
Metaal	13 "	25 "
Boekbinders	14 "	—
Draad- en kabel	16 "	25 "
Cacao- en Chocolade	10 "	23 "
Zuivel	6 "	21 "
Totaal part. ind. (met bouwvakken) ...	16 "	17 "
(zonder bouwvakken) ..	9 "	20 "

Het blijkt dat er bij de gemeentewerklieden tusschen de geschoolden en de ongeschoolden een verschil van 8 pCt. bestaat, terwijl dat voor de particuliere industrie gemiddeld 20 pCt. is.

Overigens spreken de cijfers voor zichzelf. Zij zijn een bescheiden begin van een m.i. goede loonstatistiek, waaraan ons sociaal-economisch leven zoozeer behoefte heeft.

Het eigenlijke doel van de publicatie van deze gegevens is een objectief overzicht te verschaffen van de loonsverhoudingen, opdat zij, die geroepen zijn in onderling overleg arbeidsvoorwaarden vast te stellen, in staat zijn zich een meening te vormen en deze gedocumenteerd naar voren te brengen. Maar het ware tevens te wenschen, dat deze publicatie er toe zou bijdragen in breede kringen belangstelling te wekken voor een objectieve loonstatistiek en de overtuiging te vestigen, dat de uitbouw ervan met kracht bevorderd zal moeten worden.

Ir. B. BÖLGER

November 1923.

DE INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER DE DOUANEFORMALITEITEN TE GENEVE.

Een medewerker schrijft:

De Internationale Conferentie betreffende de Douane- en andere formaliteiten, die van 15 October jl. tot 3 November 1923 te Genève op initiatief van den Volkenbond is gehouden, was vooral noodig geworden, doordat na den oorlog verschillende der nieuw ontstane staten den buitenlandschen handel zulke hinderpalen in den weg legden, dat deze daardoor geheel onmogelijk werd. Voor zoover die hinderpalen gelegd waren in de douanepolitiek dier staten, viel daaraan weinig te doen. Iets anders echter was het, voor zoover den handel onnoodig hinderlijke formaliteiten werden opgelegd; hier ontstond strijd met art. 23 van het statuut van den Volkenbond, dat het beginsel huldigt van een rechtvaardige bejegening van den handel. De toestand was zoo, dat door belanghebbenden reeds in 1921 plannen werden beraamd tot het houden van een congres, zooals dat laatstelijk in 1913 bijeenkwam, betreffende vereenvoudiging van douaneformaliteiten.

Toen het Economisch Comité van den Volkenbond besloot de conferentie te doen houden, welke thans heeft plaats gehad, sloot de Internationale Kamer van Koophandel zich daarbij aan en liet haar eigen voornemen varen; zij hield in Maart 1923 te Rome een congres waar de handel zijn wenschen kon uiten, en nam daarna deel aan de conferentie, weliswaar zonder stemrecht, doch met zulke uitnemende vertegenwoordigers, dat zij er menigmaal in geslaagd is de debatten in de goede richting te leiden. Ook het Economisch Comité van den Volkenbond nam zonder stemrecht, doch met een even gunstigen invloed ten goede, deel aan de debatten.

Wat heeft de Conferentie nu bereikt? Er is na lange debatten eene Conventie tot stand gekomen, die volgens het geestig woord van een der deelnemers aan de vergaderingen, een handboek van goede manieren voor de Staten zou vormen. Er staan daarin bijna uitsluitend dingen, die voor een Nederlander vanzelf sprekend zijn, zooals tijdige bekendmaking van douane- en andere tarieven en voorschriften, herziening dier voorschriften ten einde ze rechtvaardiger en eenvoudiger te maken, het niet voorschrijven van formaliteiten als een maatregel, gericht tegen den handel van een der contracteerende partijen, het beperken der in- en uitvoerverboden. Voorts het geven van gelegenheid tot het in beroep gaan van beslissingen der douaneautoriteiten en tot het ontslaan der goederen onder zekerheidsstelling in afwachting van de uitspraak op een geschil.

Belangrijk is de regeling omtrent de toelating van handelsmonsters, die kooplieden of reizigers met zich voeren, al wordt daarvoor ook zekerheidsstelling vereischt voor de verschillende rechten; ook het wederzijds erkennen der op de monsters door douaneautoriteiten aangebrachte merken.

Omtrent de certificaten van oorsprong is bepaald, dat de kosten die der afgifte niet zullen mogen overtreffen. Nog belangrijker is, dat de zoogenaamde consulaire facturen tegen een vast recht zullen moeten worden geviséerd, dat zoo laag mogelijk moet blijven. Men weet welk een inkomsten de consuls van enkele landen ook reeds vóór den oorlog uit die documenten wisten te verkrijgen!

Omtrent de douanebehandeling van goederen en van reizigers zijn tal van voorschriften gegeven, sommige in bindenden vorm, andere in die eener aanbeveling. Het zou te ver voeren die hier alle te vermelden; slechts zij aangestipt dat zij ook het verdelingsverkeer raken. Zooals gezegd is geeft de Conventie voorschriften, die bijna alle in Nederland reeds gelden, zoodat ons land gelegenheid heeft met eenige weinig betekenende concessies zich voor zijn buitenlandschen handel groote voordeelen te verzekeren; dit geldt eveneer voor onze koloniën. Het is daarom

te hopen en ook te verwachten dat Nederland, dat de Conventie om onbekende redenen niet heeft medegeteekend, hiertoe spoedig zal overgaan en dat de ratificatie spoedig zal volgen. Tegenover elken Staat die toetreedt zal het dan zijn rechten kunnen doen gelden. Treden de landen op welke de handel thans niet mogelijk is werkelijk tot de Conventie toe — en dat eischt eigenlijk reeds art. 23 van het Volkenbondsstatuut — dan openen zich voor Nederland inderdaad handelsmogelijkheden, die thans niet bestaan. Het zal derhalve de moeite waard zijn de lotgevallen der Conventie te blijven volgen.

Blijkens een bepaling in de slotakte zullen waarschijnlijk herhaaldelijk conferenties worden gehouden, ten einde te komen tot verdere verwezenlijking der thans nog niet in vervulling gegane wenschen van den handel.

DE STAATKUNDIGE BETEEKENIS VAN DEN GULDEN.

II. (Slot).

In het eerste deel zijner rede behandelde Mr. Tetrode den toestand van voor den oorlog en de vragen, waarom de gulden niet onmiddellijk weder wordt vastgehaakt aan het goud en waarom hij niet op zijn oude koopkracht wordt teruggebracht. Daarna ging hij in verband met de gevaren, die de waardevastheid van den gulden bedreigen, over tot een bespreking van de kwestie, waarom de middelen, die de Nederlandsche Bank ter bestrijding daarvan vroeger ten dienste stonden, n.l. renteverhooging en goudafgifte, thans naar zijn meening niet meer kunnen worden aangewend. Zij uiteenzetting over het laatste punt vindt men nog in het vorig nummer. Hetgeen hij over het eerste opmerkte volgt hieronder.

U zult zich herinneren, hoe ik U zeide, dat De Nederlandsche Bank vroeger, vóór den wereldoorlog, twee wapenen had waarmede zij de ruilwaarde van den Gulden verdedigde, hoe die wapenen niet als vroeger konden worden gehanteerd, en hoe één dier wapenen haar goudschat was.

Uit het zoo juist gezegde ziet U nu, welk een zware onweerswolk door oorlog en schijnvrede boven dien goudschat is samengegroeid en U weet nu ook, dat en het ongeoorloofde goudverkeer en de bijna overal geldende gouden standaard is verbroken en dan begrijpt U met mij, waarom De Nederlandsche Bank haar goudwapen niet evenals vroeger kan hanteeren.

Inmiddels heeft U van mij gehoord, dat zij haar arsenaal van goud en goudvorderingen vele malen sterker heeft gemaakt dan vroeger ooit het geval is geweest; nog in den laatsten tijd is zij doorgestaan deze te versterken, zij houdt zich paraat.

Het goud dat was, en is dus, het eene wapen dat reeds vóór den oorlog werd gebruikt. Het tweede wapen was de verhooging of verlaging harer rentetarieven en dan komt wel in de eerste plaats de rente van wissels, de discontorente, ter sprake, en dan vervolgens de rente tegen voorschotten op effecten en goederen.

Het crediet heeft steeds neiging zich uit te zetten in een tijd van opgaande conjunctuur; altijd zijn er alsdan steeds meer menschen die crediet zoeken en die telkens meer crediet wenschen te hebben. Ging dat crediet zoeken en credietgeven te ver, begon men ter voldoening aan die credietbehoefte schijnkoopkracht te fabriceren, dan zette de circulatiebank hare discontorente, eventueel hare rekeningcourant en hare beleeningsrente op; de credietnemers zagen door de verhoogde rente, die zij hadden te betalen, hunne winsten wegmelden, dan placht de credietgeving te worden ingekrompen, creatie van schijnkoopkracht werd niet begonnen of als ze begonnen was, gestaakt en de inflatie-zucht gebreideld.

Waarom heeft dat wapen der renteverhoging grootendeels zijn kracht verloren? Ook al weer dank zij den wereldoorlog.

Het is een omgekeerde wereld geworden! De oorlog heeft wel geweldige veranderingen op elk gebied gebracht. Vroeger placht in het voorzichtige, het weloverwegende Nederland inflatiegevaar, het scheppen van schijnkoopkracht, al leen te dreigen van de zijde der ondernemende kooplieden en fabrikanten, die door hun energie en krachtig initiatief voortgedreven, niet altijd bedachten te blijven binnen de grenzen van het redelijk crediet; maar de overheid, het publiek gezag werd, zoo het al de neiging in zich mocht

voelen tot het scheppen van onwezenlijke koopkracht door overmatige geldopnamen, door de publieke opinie binnen de grenzen gehouden.

Thans is dat anders; vooral het Rijk en de Gemeenten gaan thans met hunne geldopnamen verder dan goed is voor een gezonden Nederlandschen Gulden.

Beide soorten van publieke lichamen kunnen leenen op langen termijn; die leeningen geschieden dan door de emissie van obligatiën welke een looptijd hebben gewoonlijk van 25 tot 40 jaren, met jaarlijksche annuïteiten, zoodat de leening geleidelijk in dat tijdvak wordt afgelost, of op korten termijn en dan gebeurt dat, hetzij op promessen met een looptijd van drie maanden of op schuldbekentenissen, gewoonlijk anticipatie-biljetten genoemd, met hoogstens één jaar looptijd.

De nemers dier promessen en anticipatie-biljetten stellen zich met een lagere rente tevreden dan indien zij obligatiën zouden koopen, omdat zij er zeker van zijn na korten tijd hun geld weder voor het nominale bedrag, zooals in dit kortlopende papier is aangegeven, terug te zullen krijgen. Bovendien zijn zij er volstrekt niet zeker van, dat het geld, waarmede zij dit korte papier koopen, gedurende ook dien korten looptijd kan blijven vastgelegd in dat papier.

Vandaar dat zij zich eerst vergewissen of de centrale circulatiebank — in dit geval dus De Nederlandsche Bank — de promessen van hen wil overnemen — men noemt dat disconteerden — de anticipatie-biljetten beleenen.

Het publieke lichaam dat van plan is om te leenen behoort zich nu de vraag te stellen of het in staat is de gelden, die zij opneemt, in korten tijd terug te betalen uit hare gewone inkomsten, zooals bijvoorbeeld ambtenaarssalarissen die zij uit inkomende belastingpenningen kan terugbetalen, dan wel eerst in annuïteiten gedurende vele jaren, zooals bijvoorbeeld de bouwkosten van een stadhuis.

In het eerste geval is het juist, dat zij promessen verkoopt, want deze moeten dan wel na 3 maanden worden terugbetaald, maar intusschen vloeien ook de regelmatige bronnen van inkomsten steeds door.

Voor bouwkosten van het stadhuis behoort de gemeente echter te leenen op langen termijn, want die kan zij niet betalen uit een deel van hare inkomsten van één jaar.

Wat baat nu het wapen der renteverhoging tegenover het publiek gezag?

Voor het publiek gezag staat bij de overweging of eene uitgave moet worden gedaan, het publiek belang op den voorgrond, het nuttig gevolg dat het er zich van voorstelt. Geen kwestie van rentabiliteit, laat staan van procenten winst, kan gewoonlijk in zijne beschouwingen eene alles overwegende plaats vinden.

Staat en Gemeenten trekken hunne inkomsten uit de belastingen en leeningen; zoolang deze beide bronnen blijven vloeien vermag een renteverhoging door de centrale circulatiebank weinig.

De Nederlandsche Bank staat thans, indien zij het wapen der renteverhoging zoude willen aanwenden, voor twee moeilijkheden:

Ten eerste treft zij daarmede handel en nijverheid, die toch reeds in een zeer gedrukten toestand verkeerden, onnoodig, en ten tweede weerhoudt zij de overheid daardoor niet.

Dat is dus de tegenstelling tusschen voorheen en thans. Het gevaar van inflatie dreigde voorheen van den particulier, thans van de overheid.

De Nederlandsche Bank, zich aanpassende aan de nieuwe omstandigheden, heeft een nieuw wapen ter bestrijding van het inflatie-gevaar in gebruik genomen.

Het wapen der rantsoeneering, d.w.z. zij gaat na of de vorm der geldopneming juist is en weigert haar hulp, indien de vorm niet juist is.

Voor zoverre ze dit gebruikt heeft tegenover de Gemeenten moge daarover thans een enkel woord volgen.

Er waren Gemeenten, die uitgaven wenschten te doen, die zij onmogelijk in eens uit hun jaar-inkomsten konden betalen; die ook geen kans zagen de uitgaven uit de opbrengst van langlopende leeningen te betalen, omdat daar geen liefhebbers voor waren, of ook wel een huns inziens te hooge rente voor die langlopende leeningen zouden moeten betalen.

Zij maakten daarom promessen of anticipatie-biljetten. Met deze manier van handelen was aan het karakter van dat kortlopende papier geweld aangedaan, want hoewel de schuldenaar van dit soort schuldbekentenis volgens het stuk zelf beloofde spoedig, immers binnen 3 maanden, 6 maanden of één jaar, zijn schuld te zullen delgen, wist hij reeds bij de onderteekening van het stuk, daartoe alsdan niet in staat te zullen zijn.

Verschillende omstandigheden, die ik thans niet nader zal uiteenzetten, hebben gemaakt dat zijdelijk flinke bedragen aan geld naar korte belegging zoeken, maar dat ieder

oogenblik hierin eene verandering kan komen. Vandaar dat Gemeente-promessen enerzijds gemakkelijk plaatsing vinden, maar anderzijds staat te vreezen, dat deze schuldbekentenissen, in den vorm van tijdelijken aard, in wezen voor een reeks van jaren bestemd, plotseling geen nemers meer vinden. Hoe moeten die alsdan gedupeerde Gemeenten aan hun geld komen? Indien zij dan plotseling door hunne geldgevers in den steek werden gelaten zoude of het geheel gemeentelijk raderwerk van streek raken en daarmede de gemeentelijke samenleving of zij zouden om hulp moeten aankloppen bij De Nederlandsche Bank. Zoude die dan echter wel de deur voor die kloppenden open mogen doen?

Uit vrees van voor een dergelijk dilemma te worden gesteld heeft sedert eenige jaren De Nederlandsche Bank geëischt, dat Gemeente-promessen en anticipatie-biljetten alleen dan mogen worden uitgegeven, als de Gemeente haar kan aantonen, dat de daartegen opgenomen gelden binnen den gebruikelijken termijn kunnen worden terugbetaald; anders weigert De Nederlandsche Bank discontoeering, respectievelijk beleening.

De gewone geldgevers plegen daarom zich eerst te vergewissen of het gemeentelijk papier discontabel of beleenbaar is voordat zij het neemt.

Het gevolg van deze houding van De Nederlandsche Bank is, dat menige gemeente hare vlottende schulden, die in werkelijkheid geen tijdelijk karakter droegen, maar die zij in tijdelijken vorm financierde, thans heeft geconsolideerd in een lang loopende obligatieleening of ook wel van uitgaven, die zij toch inzag niet in eene obligatieleening te kunnen consolideeren, heeft afgezien, nu zij zeker wist daarvoor geen discontabele promessen te kunnen uitgeven.

Intusschen sluipt bij de Gemeenten thans een nieuwe wijze van geldopneming in die nog noodlottiger in zijne gevolgen kan worden dan de financiering van lang loopende leeningsgelden door kort credietpapier. Ik bedoel: enkele Gemeenten trachten thans door middel van zoogenaamde stortingskantoren of gemeentelijke girobanken onder aanbieding van eene rente lager dan die, welke zij voor hunne obligaties moeten geven, maar hooger dan die, welke bankiers en kassiers kunnen vergoeden, direct opvraagbare of op korten termijn loopende gelden tot zich te trekken en daarmede uitgaven te financieren, die door lang loopende obligatieleeningen behooren te worden gedekt.

Ook hier de waarschijnlijkheid dat deze gelden, die slechts voor korten tijd zijn gegeven maar voor langen tijd door de Gemeente in hare huishouding zijn vastgelegd, worden teruggevraagd op een oogenblik dat de Gemeente niet in staat is de aldus vastgelegde gelden door obligatieleeningen vlottend te maken.

Waarschijnlijk zullen dezelfde oorzaken bij alle Gemeenten gelijktijdig tot opvraging leiden en het is wel uitgesloten, dat dan op zulk een ongunstig oogenblik obligatieleeningen tot zulke gezamenlijke grooste bedragen zijn te plaatsen.

Maar De Nederlandsche Bank kan dan niet helpen; als hoedster van het Nederlandsche ruilmiddel heeft zij een hooger plicht.

Ik sprak tot dusverre van onjuiste financiering door Nederlandsche Gemeenten.

Ook de financiering van den Staat geeft aanleiding de vraag te stellen of wel wordt ingezien, dat een der voorwaarden waaronder geleend mag worden deze is, dat de gelden die daarvoor worden gevoterd, bij de gemeenschap voor die doeleinden en voor dien tijd beschikbaar zijn.

De tijd dringt; ik zal mij moeten bekorten. Toch wensch ik nog even in het voorbijgaan aan te roeren de kwestie van de vlottende schuld van Indië, die volgens het besluit van onze Volkvertegenwoordiging wat dit jaar 1923 betreft tot een bedrag van f 400 m/m. door den Nederlandschen Minister van Financiën mocht worden gefinancierd; dat beteekent dus buiten en behalve de vlottende schuld van Nederland, die in den vorm van vlottende schuld op de markt drukt, nog eventueel een extra f 400 m/m. in schatkistpapier op onze geldmarkt.

Dat dit, zoodra de geldmarkt zelf dien druk niet meer kan dragen, alleen onderdak zal kunnen vinden bij De Nederlandsche Bank, ligt voor de hand. Toch zal het gewenscht zijn eensdeels reeds nu in dergelijke toestanden wijziging te brengen, voor zoverre mogelijk door consolidatie en gaat dat niet, dan door matiging in het tempo der uitgaven.

De Nederlandsche Bank blijft bij voortdoring bij onze Regeering hierop aandringen.

In elk geval zal De Nederlandsche Bank als hoedster van den inhoud van de op Nederlandsche Guldens luidende geldvordering zich moeten beraden of zij alsdan wel zal mogen bijspringen, of zij dan niet daarmede een geweldige schrede zoude doen op het pad der inflatie, waarvan terugkeer uiterst moeilijk en pijnlijk is. Of zij dan niet een te gewel-

digen schok toebrengt aan de ruilwaarde van het Nederlandse betaalmiddel, den Gulden doet wankelen, die den Staat doet wankelen. Men zie slechts naar Duitschland.

Maar „prevention is better than cure”. Tot waarschuwen is nu nog tijd en het waarschuwen met woord en voorbeeld, dat oeconomiche uitgaven moeten worden nagelaten is de dure plicht van een ieder, die het welmeent met ons Vaderland.

P. J. C. TETRODE.

DE JAARVERGADERING VAN „STAATHUIS- HOUDKUNDE EN STATISTIEK”.

Prof. Mr. W. C. Mees R.A.Z.N. te Wageningen schrijft ons:

Ter wegneming van misverstand komt het mij gewenscht voor een enkele opmerking te maken naar aanleiding van het overzicht, door Prof. Van Blom in het vorig nummer van dit tijdschrift gegeven.

De geachte Schr. acht de door mij in de vergadering verdedigde opvatting simplistisch en wel in tweeërlei opzicht. In de eerste plaats omdat ik werkloosheid als barometer wil gebruiken voor de vraag of het arbeidsloon te hoog is en verder, omdat verlaging van kostprijs alleen wordt gezocht en als mogelijk wordt gezien in één der den kostprijs samenstellende factoren als het arbeidsloon.

Het is mogelijk, dat ik mij simplistischer heb uitgedrukt dan ik bedoelde. Indien men in een debat streeft naar beknoptheid en beperking tot hetgeen men als hoofdzaak beschouwt, kan dit licht geschieden. Toch geloof ik, dat ik mij niet zóó simplistisch heb uitgelaten als Schr. meent. Het feit, dat de door dezen weergegeven indruk is gewekt, maakt echter nadere toelichting noodzakelijk.

Allereerst onderschrijf ik niet Prof. v. B.'s formulering mijner gedachten: „De loondaling kan en zal eerst ophouden als er geen werkloosheid meer zal zijn.” Liever leze men daarvoor: In het algemeen behoort het arbeidsloon zich te bevinden op een peil, waarop, afgezien van normale werkloosheid, alle arbeidskrachten emplooi kunnen vinden.

Wat Schr.'s tweede bezwaar betreft, heb ik verlaging der productiekosten zeker niet alleen gezocht bij het arbeidsloon. Ik heb erop gewezen, dat bij de meeste ondernemingen op de andere, den kostprijs vormende, factoren thans niet veel meer te bezuinigen valt, zoodat, ook uit dien hoofde reeds, thans de factor arbeidsloon zijn offer zal moeten brengen.

Daarvoor is echter nog een andere reden. In een maatschappij als de onze, waarin de verdeling van de opbrengst der productie in het algemeen geschiedt naar de ruilwaarde of verkeerswaarde, welke elk der factoren voor de voortbrenging vertegenwoordigt, is er alle aanleiding om bij pogingen om het noodzakelijk evenwicht tusschen productiekosten en prijs van het eindproduct te herwinnen, in de huidige omstandigheden de noodige verlaging juist bij het arbeidsloon te zoeken. De arbeidskracht toch heeft thans een ruilwaarde, welke kunstmatig is opgevoerd door het buiten de markt houden van een belangrijk deel dier krachten, waartoe de bezitters daarvan in staat worden gesteld door steun van buiten, met name uit de overheidskas.

Indien de prijzen der grondstoffen hoog werden gehouden door ze gedeeltelijk uit de markt te nemen, of de rente of pacht door kunstmatige middelen werden verhoogd, zou daartegen zeker ernstig bezwaar worden gemaakt. Indien het geschiedde met overheidsgeld, zou dat terecht een storm van verontwaardiging verwekken.

Nu hetzelfde met den productiefactor arbeid geschiedt, wordt het door velen geoorloofd geacht. Toch is het m.i. in het algemeen een maatschappelijk kwaad, te meer daar verzuimde arbeidsuren nimmer meer kunnen worden ingehaald.

Nu dus de prijs van den arbeid ten onzent kunstmatig is en de industrie niet in staat blijkt dien prijs ten aanzien van alle arbeiders uit de opbrengst van het eindproduct betaald te krijgen, is het volkomen

rationeel, dat getracht wordt dien prijs tot den normalen terug te brengen, d.i. tot den prijs, welke moet worden betaald, wanneer geen arbeidskrachten meer door hooë ondersteuning aan de markt worden onttrokken.

Op ethische gronden een weinig in te grijpen in de, door de verkeerswaarde van elk der productiefactoren bepaalde, verdeling van de opbrengst der productie, moge in economische bloeitijden wellicht zonder al te groote schade voor de volkswelvaart mogelijk zijn, thans is het voor die welvaart ruineus. Thans is vóór alles noodig eenerzijds vermindering der overheidsuitgaven, anderzijds eene industrie, die hare lasten kan dragen. Met beide is een kunstmatig hoog houden van het loon onvereinigbaar. Loonsverlaging moge voor velen pijnlijk zijn, maar zij schijnt mij thans onvermijdbaar. Te veel wordt vergeten, dat een gezonde economische basis ook een arbeidersbelang is.

W. C. MEES R.A.Z.N.

Wageningen, 15 November 1923.

* * *

N a s c h r i f t. Inderdaad heeft collega Mees (althans volgens mijn persoonlijke herinnering, gesteund door tijdens het debat gemaakte aantekeningen en door het verslag in de N. Rott. Crt.) zich ter vergadering simplistischer uitgedrukt dan thans zijn bedoeling blijkt te zijn geweest. Doch natuurlijk kan hier de vergissing ook liggen aan mijn kant. En in elk geval behoort thans de repliekstrijd te worden gevoerd op het plan, niet van wat hij, improviserende, sprak ter vergadering, doch van wat hij bedoelde te zeggen en thans, weloverwogen, schrijft.

Slechts zeer ten deele echter worden hierdoor mijn bezwaren weggenomen.

Op den voorgrond sta, dat, gelukkig, de voorwaardebij-uitstek voor vruchtdragende gedachtenwisseling, t.w. één stuk gemeenschappelijke overtuiging, hier aanwezig is. Reeds in „de Economist” van 1922, blz. 447 schreef ook ik:

„Het loonpeil van tegenwoordig is veelszins niet te handhaven dan ten koste van werkloosheidsuitkeeringen op ongekende schaal. Dit beteekent: een voor de maatschappij uiterst duur onderhouden van haar arbeidenden stand, waarvan een belangrijk deel niet werkt. Uit algemeen welvaarts-oogpunt is deze toestand onverdedigbaar. De loonen moeten dus inderdaad omlaag.”

Ik voegde daaraan evenwel iets toe: den eisch van „sterk verzwaarde verterings-belastingen, die alle niet-beleggend weeldeverbruik uitbranden”. In mijn kader van toen kon ik met die restrictie volstaan.

In het kader van dit debat past een andere restrictie. En hier moet ik herhalen wat ik betoogde verleden week: het gaat niet aan, de verlaging van voortbrengingskosten uitsluitend te zoeken in loonsverlaging.

Wat Mr. Mees hiertegen aanvoert overtuigt mij niet.

In de eerste plaats wijs ik op de niet-theoretische maar wél practische onmogelijkheid om de „normale werkloosheid” af te grenzen van de abnormale. Toch neemt wie de werkloosheid onbekommerd als barometer aanvaardt de practische mogelijkheid van deze begrenzing aan.

En in de tweede plaats weerspreek ik deze these van mijn tegenstander: „dat bij de meeste ondernemingen op de andere, den kostprijs vormende, factoren thans niet veel meer te bezuinigen valt.”

Niet omdat ik, ziende blind, zou ontkennen den scherpen achteruitgang in de inkomens van talloze ondernemers. Maar om een andere reden.

Nood leert, behalve bidden, nog iets. Hij leert zoeken naar doeltreffender outillage en inrichting van bedrijf.

Wie zonder voorbehoud de stelling aanvaardt, dat nu de loonen aan de beurt komen om den last der bezuiniging te dragen, ontheft den ondernemer van dezen zoek-plicht.

Zie ik wél, dan durft ook de heer Mees deze stel-

ling niet zonder restrictie aan. Op andere factoren dan het loon valt, zegt hij immers, „niet veel meer” te bezuinigen. Dus toch nog wel iets! Hoeveel, weet hij noch ik. Mij blijft het evenwel in deze omstandigheden een verwerpelijk simplisme dunken, niet op deze beide bezuinigingsmogelijkheden gelijken nadruk te leggen.

D. VAN BLON.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE ALGEMEENE VERKIEZINGEN EN DE OMWENTELING IN DE HANDELSPOLITIEK.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

Betrekkelijk kort nadat de Regeering aan de Rijksconferentie verklaarde, dat het voorkeurstelsel slechts kon worden uitgebreid binnen de grenzen van haar toenmalige tariefpolitiek, heeft de heer Baldwin besloten een beroep op de kiezers te doen met een inzet, die een volledige omwenteling in de handelspolitiek van Engeland beteekent.

Het is nauwelijks drie weken geleden, dat hij te Plymouth de rede uitsprak, waarin hij dit voornemen aankondigde en een gelijk tijdperk zal nauwelijks verlopen voor de kiezers een beslissing zullen nemen. Nog afgezien van de verdiensten der voorgestelde politiek verdient een zoo buitengewone en in haar op berekening gebaseerde haast zoo onconstitutioneele handelwijze op zichzelf een onderzoek. Haar reden behoeft men niet ver te zoeken. Zij is te vinden in het volledig vastloopen der Britsche buitenlandsche politiek ten opzichte van Frankrijk. Het een of ander moet gebeuren, ten einde de aandacht der kiezers af te leiden van de volledige impotentie van het Kabinet Baldwin. En tot dit doel kan niets beter dienen dan een beroep op de anti-buitenlandsche instincten, die tien jaren barbaarsheid zoo krachtig hebben geprikkeld. Als de heer Baldwin zegt, dat hij overtuigd is, dat er geen andere manier bestaat, het werkloosheidsvraagstuk op te lossen, dan bescherming van de binnenlandsche markt, dan spreekt hij waarschijnlijk de geheele waarheid. De Premier is, zooals hij zelf graag zegt, een eerlijk man, doch het blijft toch te betwijfelen of eerlijkheid met slechte politiek gecombineerd noodzakelijkerwijs wat goeds oplevert.

Voor de regeeringsplannen op het gebied van de protectie nader onder het oog te zien dient nog een woord te worden gezegd over de latere fasen der Rijksconferentie, over welks vroegere stadia ik uw lezers reeds heb ingelicht.¹⁾ Tegen het einde der Conferentie werd een nieuwe serie voorstellen tot het invoeren van voorkeursrechten ingediend. Deze zijn in het kort als volgt:

1. De bestaande voorkeur van 2/- per gallon op wijn wordt verdubbeld.

2. De voorkeur op de surtaxe van 12/6 per gallon op mousseerende wijn wordt verhoogd van een derde van het recht tot de helft.

3. Versche appelen van buitenlandschen oorsprong worden aan een recht van 5/- onderworpen, ten einde appelen afkomstig uit het Rijk voorkeur tot dit bedrag te verleen.

4. Van dezelfde overweging gaat uit een recht van 10/- per cwt. op buitenlandsche zalm, zeekeeft, rivierkeeft en krabben, alle in blik, ten einde deze producten voor zoover uit het Rijk afkomstig een voorkeur tot dit bedrag te geven.

5. Met hetzelfde doel zal een recht van 10/- per cwt. worden gelegd op buitenlandsche honig.

6. Ten slotte zal een recht van 6 d. per gallon geheven worden van buitenlandsch citroensap en aangekondigd wordt, dat indien de Dominions meenen bij andere vruchtensappen belang te hebben, ook deze aan een recht zullen worden onderworpen. Verder wordt medegedeeld, dat het recht op vruchtensappen uitgestrekt zal worden tot vruchtensiropen en onafhankelijk zal zijn van de reeds bestaande belasting der

daarin vervatte suiker. Producten uit het Rijk zullen zonder recht worden toegelaten, zoodat de voorkeur gelijk is aan de voorgestelde heffing.

Deze nieuwe voorkeurrechten zullen over het algemeen de publieke opinie meer irriteren dan dat zij den handel tusschen de deelen van het Rijk zullen bevorderen, doch door één hunner zal waarschijnlijk de opinie der kiezers in belangrijke mate beïnvloed worden, aangezien zalm in blik een consumptie-artikel voor de armere lagen der bevolking is en deskundigen ramen, dat het recht minstens 1 d. per blikje zal bedragen en aldus een merkbaar verhooging van den prijs met zich zal brengen. Intusschen is de belangstelling in deze nieuwe rijksvoorkeurrechten aanzienlijk gedaald, sinds de Regeering haar plannen ten aanzien der tariefpolitiek heeft aangekondigd.

Te Plymouth op 25 October sprekende heeft de eerste Minister verklaard, dat werkloosheid het centrale vraagstuk van den dag en dat de eenige wijze om het te lijf te gaan, bescherming van de binnenlandsche markt was. Sindsdien heeft hij in een serie redevoeringen getracht zijn inzichten duidelijker te omlijnen en ik stel mij voor hiervan een schets te geven.

Op 2 November jl. te Manchester, het traditioneel vrijhandelscentrum sprekende, betoogde de eerste minister, dat algemeene vrijhandel een droom was. Europa was een tooneel van „haat, wantrouwen en van enghartig nationalisme, dat de beschaving dreigde te ruïneren”. Onder deze omstandigheden was een herziening van de traditioneele handelspolitiek absoluut noodzakelijk. Misschien om den pil wat te vergulden hield hij de noodzaak vol, Engeland onafhankelijk te maken van Amerikaanse katoen; de nieuwe inkomsten, die naar zijn meening zouden voortvloeien uit het heffen van nieuwe rechten op eindproducten zouden worden aangewend „de ontwikkeling van het Rijk op ongekende schaal te bevorderen”. Zijn ideaal was „één groot Rijk, dat den levensstandaard van zijn bevolking beveiligd, de geheele wereld helpen wil, met vrijhandel binnen zijn grenzen en welks volk en goederen den Oceaan doorkruisen ... zichzelf beschouwende als een eenheid, één land en één doel nastrevende”. Ten einde dit ideaal te verwezenlijken was bescherming absoluut noodzakelijk. Indien wij geen beschermende rechten invoeren, „dan zal de wet der economische zwaartekracht werken en zij (de Dominions) zullen in een andere baan getrokken worden, inplaats van in onze eigen en dan zult gij voor altijd de kans hebben laten voorbijgaan datgene te verkrijgen, wat na verloop van tijd de grootste markten ter wereld voor uw goederen zullen worden. Vestigt gij echter een veilige voorkeurbasis binnen het Rijk, dan doet gij niets wat strijdt met het vrijhandelsbeginsel, doch bevordert gij een vrijeren handel over een groot gebied.” Niettegenstaande dit was het onmogelijk om op directe resultaten te rekenen en daarom moest de binnenlandsche markt beveiligd worden. Tarieven waren noodig ten einde in staat te zijn met andere landen te onderhandelen en hij hoopte door middel van handelsverdragen tot redelijke regelingen te komen. Voorzoover het voedsel aanging beloofde hij geen recht te zullen leggen op tarwe of vleesch. Deze belofte deed natuurlijk onmiddellijk een oppositiestorm onder de belanghebbenden in den landbouw opsteken. Op 5 November nam de Raad van de Central and Associated Chambers of Agriculture een resolutie aan, waarin hij protesteerde tegen iedere ongelijke behandeling van den landbouw en het werd duidelijk, dat de Regeering zichzelf tegenover een gevaarlijke scheuring onder haar aanhangers gesteld zou zien, tenzij zij erin slaagde den toorn van de landbouwbelangen in de partij te doen bedaren.

Den 13en November, toen het Lagerhuis bijeenkwam, zeide de heer Baldwin, dat hij veel had nagedacht over het werkloosheidsvraagstuk en tot het besluit was gekomen, dat hij den aanstaanden winter als eerste minister niet door zou komen, tenzij hij de

¹⁾ [Vergel. pag. 919 in het no. van 24 Oct. jl. — Red.]

vrijheid had een instrument te gebruiken, welks aanwending hem nu niet vrij stond door de belofte, welke Bonar Law bij de jongste algemeene verkiezingen had afgelegd. Den volgenden dag moest Sir Robert Sanders de landbouwpolitiek der Regeering aankondigen. Afgezien van een recht op gerst voor vermouthsdoeleinden, dat reeds eenigen tijd te voren was aangekondigd, bleek de Regeering bereid een subsidie van £1 per acre voor alle bouwland van 1 acre en daarboven te verleenen, groentenkweekerijen en land, waarop fruit en hop verbouwd wordt, inbegrepen. Het subsidie zou echter niet gegeven worden aan boerderijen, welke minder dan 30 sh. per week per man loon betalen. De Regeering behield zich het recht voor loonraden in te stellen, terwijl het noodig zou kunnen blijken door wetgevende maatregelen stijging van de pachten te voorkomen.¹⁾

Den 9en November, toen de heer Baldwin in de Guild-Hall sprak, vestigde hij opnieuw de aandacht op de noodzaak van samenwerking tusschen de deelen van het Rijk. Dit was onze groote toekomstige markt. „De waarde van deze dubbele politiek van voorkeur en financieele samenwerking is duidelijk. Zij beteekent, dat orders hier te lande zullen worden geplaatst; zij beteekent ook ontwikkeling en voorspoed der ondernemingen. Zij zal aanzienlijk bijdragen tot meerdere productie van ruwe grondstoffen als katoen en beteekent het opnemen van kolonisten door een groeiende markt voor onze goederen.” Tezelfder tijd vergat de eerste minister niet geheel de beteekenis van den Europeeschen toestand, doch hij legde er uitsluitend op economische gronden den nadruk op. De Britsche buitenlandsche politiek, zeide hij, „moest noodzakelijkerwijs gevoerd worden met het oog op de beveiliging en handhaving der Britsche belangen. De belangen van het Britsche Rijk in vreemde landen nu zijn allereerst van economischen en commercieelen aard. Indien wij spreken van den vrede als het grootste Britsche belang, dan meenen wij, dat de Britsche handel en bedrijf, die een levensvoorwaarde voor ons volk zijn, het best gedijen bij een toestand van vrede . . . . internationale handel is de grondslag van een politiek van recht, vrijheid en goeden wil ten opzichte van de menschheid en de Britsche Regeering is dan ook gerechtvaardigd de bevordering van onzen handel in onze buitenlandsche politiek voorop te stellen.”

De laatste gelegenheid, waarbij de Eerste Minister zijn inzichten geuit heeft, was bij de motie van afkeuring, die de arbeiderspartij den 15en November in het Lagerhuis indiende, bij welke gelegenheid hij naar mijn meening de beste uiteenzetting gaf van zijn huidige beweegredenen. De werkloosheid, zeide hij, was van cumulatieven aard en een radicale oplossing was eisch. Het herstel van Europa was voor jaren uitgesteld door de bezetting van de Ruhr en Groot-Brittannië zag zich gesteld voor een verkleining van zijn oude markten. Wij zagen ons geplaatst tegenover hoogere tarieven eenerzijds en een gestegen productiviteit der industrie anderzijds. In het bijzonder zou de toestand in Duitschland onder den druk der betalingsstaten waarschijnlijk ertoe leiden, dat Engeland, de eenige vrije markt, die in de wereld was overgebleven, aan buitengewone scherpe concurrentie zou zijn onderworpen. De Regeering wenschte daarom „rechten op eindproducten in het algemeen in te voeren, ten einde daaruit inkomsten te trekken en een instrument voor het voeren van onderhandelingen over handelsverdragen te bezitten, een en ander gepaard gaande met de volledige volmacht hooger rechten in te voeren, wanneer de omstandigheden van bijzondere industrieën zulks zouden verlangen”. De Regeering verbond zichzelf eenerzijds tarwebloem en vleesch, waaronder begrepen spek en schapevleesch, kaas, boter en eieren van heffing uit te sluiten, anderzijds wenschte zij geheel de vrije hand te hebben. De eerste minister

¹⁾ Dit voorstel zal de Regeering £11 miljoen per jaar kosten.

zag natuurlijk de moeilijkheden van bepaalde industrieën niet over het hoofd. Hij betoogde daarom, dat „bijzondere takken van nijverheid individueel beschouwd en uitgewerkte voorstellen aan de meest nauwgezette overweging en kritiek door het Parlement onderworpen zouden worden, ten einde de rechten zoo effectief mogelijk te maken voor het bereiken van hun doel, n.l. meerdere inkomsten en bestrijding der werkloosheid.”

Het is natuurlijk volmaakt nutteloos de mystiek aangelegde protectionisten er op te wijzen, dat het onmogelijk is, de rechten bij onderhandeling te verlagen en hen tezelfder tijd aan te wenden ter bescherming van de binnenlandsche markt en ter verhooging der inkomsten. De eerste uitwerking van de Regeeringsvoorstellen is een vernietigend antwoord van de herenigde liberale partij geweest. De heer Asquith, die bijna onmiddellijk nadat de heer Baldwin zijn bekeering tot bescherming had uitgesproken, sprak, wees er op, dat juist in die industrieën, die het minst gebaat zullen zijn bij beschermende rechten, de werkloosheid thans het grootst is. Het spreekt vanzelf, dat zelfs onder de conservatieven geenszins eenstemmigheid heerscht ten opzichte van de wijsheid der Regeeringspolitiek en Sir Allan Smith, de voorzitter van de industrieele groep in het Lagerhuis, heeft zich reeds genoopt gezien afstand van zijn zetel te doen, aangezien hij gekant is tegen het weder invoeren van bescherming.

Bekijkt men den toestand objectief, dan is het onmogelijk te voorspellen, welke de uitslag der verkiezingen zal zijn. De arbeiderspartij voert den strijd in hoofdzaak voor een kapitaalsheffing en slechts de liberalen, eerst dezer dagen hereenigd, staan uitsluitend op het vrijhandelsstandpunt en de handhaving van onze traditioneele tariefpolitiek. De meest waarschijnlijke uitslag, dien men op het oogenblik dat ik dit schrijf kan voorspellen, is een kleine conservatieve meerderheid, hetgeen waarschijnlijk zou beteekenen, dat de conservatieve partij geen protectie zou durven invoeren en het voortduren van onze huidige impotentie in Europeesche zaken. Hoe of men de wereld ook bekijkt, met een humanitair of een economisch oog, de laatste maanden van 1923 vertoonen een niet meer vroolijk beeld.

T. E. GREGORY.

BUITENLANDSCHE ARBEIDERS IN FRANKRIJK.

Professor Bertrand Nogaro te Parijs schrijft ons:

Frankrijk is bezig een groot immigratieland te worden en de talrijke problemen, welke het binnenkomen van een steeds stijgend aantal vreemdelingen doen rijzen, verdienen een onderzoek. Men kan thans drie soorten van immigranten onderscheiden: de seizoenarbeiders, die ten tijde van den oogst uit de aangrenzende landen, België, Italië en Spanje, komen, zooals zij dit minstens een halve eeuw reeds plegen te doen, de vluchtelingen (Russen, Grieken, Armeniërs) en ten slotte de door de industrieelen of groepen van Fransche ondernemers speciaal aangeworven arbeiders.

Deze laatste vorm van immigratie, die in het systematisch en collectief aanvoeren van buitenlandsche arbeiders bestaat, was kort voor den oorlog voor het eerst ter hand genomen door het Comité des Forges, dat in Italië een groep arbeiders aanwierf voor de ijzermijnen in het Departement Meurthe-et-Moselle en zijn voorbeeld is gevolgd door een landbouwersvereniging, die Polen uit Galicië heeft doen komen. Maar het is vooral gedurende den oorlog, dat deze methode volmaakt is en dat de vraagstukken, welke uit deze georganiseerde immigratie voortvloeien, zich hebben opgedaan.

Het Ministerie van Bewapening had de taak op zich genomen aan de industrieelen de noodige arbeiders te bezorgen; hen, die voor het verrichten van speciale werkzaamheden noodig waren, riep het van het front terug en bereidde de massale aanwerving van koloniale arbeiders, welke vanaf het begin van

1916 ongeschoolden arbeid zouden verrichten, voor. Dit initiatief had gelukkig een gunstig resultaat en binnen betrekkelijk korten tijd verschaften de Fransche koloniën aan het Moederland meer dan honderd vijftigduizend arbeiders. Echter waren deze arbeiders uit tropische gewesten niet steeds even geschikt voor het werk van Europeanen; ook traden er perioden in, dat de transporten bijzonder lang onderweg waren en met moeilijkheden te kampen hadden. Daardoor werd de Fransche Regeering ertoe gebracht, in de naburige landen pogingen in het werk te stellen, ten einde aldaar het personeel van de oorlogsindustrie te completeren.

De eerste pogingen werden in Italië aangewend, doch hadden weinig resultaat, aangezien daar velen gemobiliseerd waren. Toen ging men erover denken, Grieken, die uit Klein-Azië gevlucht waren en over de eilanden in de Aegeïsche Zee verstrooid, te laten komen. De vloot van Saloniki, waarvan de schepen tot op dat oogenblik bijna geheel ledig terugkwamen, werd aangewend om diegenen snel naar Frankrijk te transporteren, welke er werk wilden zoeken. Zij werden in groepen van twintig, vijftig, honderd of meer in de fabrieken te werk gesteld en de ervaring was in het algemeen voor beide partijen zeer bevredigend. Een twintigduizend vluchtelingen kwamen aldus gedurende den oorlog Frankrijk binnen en een zeer aanzienlijk aantal van hen vertoef er nog. Vervolgens organiseerde het Ministerie van Bewapening de werving van Portugeesche arbeiders ten getale van een vijftienduizend, waarmede ook zeer bevredigende resultaten bereikt werden.

Na den oorlog bracht de noodzaak het verwoeste gebied te herstellen en den landbouw, welke in het bijzonder beproefd was door het verlies van menschenlevens, zijn arbeidskrachten terug te geven, de Regeering ertoe, deze politiek van collectieve aanwerving voort te zetten, doch daarbij voortaan aan particuliere combinaties de zorg voor de keuze en het vervoer der emigranten over te laten. Aldus zijn Italiaansche arbeiders bij tienduizenden door de Noord-Fransche ondernemers aangeworven. Bovendien zijn een vijftigduizend Polen en eenige duizenden Tsjechoslowaken binnengevoerd en ten deele in de mijnen, ten deele in den landbouw te werk gesteld. Over het geheel vormen de Poolsche en Tsjechoslowaaksche arbeiders, die ten deele door hun gezin vergezeld zijn, een standvastige en vreedzame immigranten-bevolking, welke zeer wordt gewaardeerd.

De noodzaak de collectieve aanwerving te vergemakkelijken, heeft de Fransche Regeering ertoe gebracht eenige maatregelen te nemen. Gedurende den oorlog heeft zij centra van huisvesting gesticht in verschillende steden (Marseille, Perpignan, Bayonne, enz.) om daar de emigranten te ontvangen, wanneer zij schip of trein verlieten en hen aan sanitaire en politieele maatregelen te onderwerpen. Na den oorlog is een dergelijk centrum te Toul gesticht voor het in ontvangst nemen van immigranten uit Centraal Europa. Bovendien zijn enkele immigratie-bureaux opgericht langs de Belgische, Zwitsersche, Italiaansche en Spaansche grens.

De Regeering heeft bovendien enkele tractaten gesloten, ten einde de voorwaarden, waarop vreemdelingen Frankrijk binnenkomen en te werk kunnen worden gesteld, te regelen. Een nieuw arbeidsverdrag is in 1919 met Italië gesloten. Krachtens dit verdrag genieten Italiaansche arbeiders bijna volledig de voordeelen van de Fransche arbeidswetgeving, waaronder begrepen de verzekeringswetten.

Met Polen zijn twee verschillende verdragen gesloten, waarvan het eerste de emigratie- en immigratievoorwaarden regelt en het tweede tot doel heeft, de Poolsche arbeiders de voordeelen van de Fransche sociale verzekeringen te doen genieten. Deze verdragen, welke zeer uitgebreid en op een geheel fictieve wederkeerigheid gebaseerd zijn — er bevinden zich bij wijze van spreken geen Fransche arbeiders in deze

twee landen — hebben niet nagelaten eenige critiek in Frankrijk te verwekken, doch de wezenlijke beginselen, waarop zij berusten, zijn niet bestreden. Deze stellen vast gelijkheid van belooning voor Fransche en buitenlandsche arbeiders en hebben de strekking aan deze laatsten hulp en bijstand in geval van ongeval of ziekte te verleenen. Slechts hier moet op gewezen worden, dat er aan Fransche zijde een zekere neiging valt te bespeuren bij voorkeur verdragen te sluiten, welke een meer begrensde terrein bestrijken, waarvan men de lasten dus beter kan wegen en waarin, aangezien van werkelijke wederkeerigheid geen sprake is, de compenseerende voordeelen beter omschreven zijn.

De arbeidsvoorwaarden der buitenlandsche werklieden, welke collectief zijn aangeworven, worden zeer nauwkeurig vermeld in contracten welke conform een vastgesteld model zijn, ten aanzien waarvan de Fransche autoriteiten en die in het emigratieland tot overeenstemming zijn geraakt. Deze contracten geven niet alleen het grondloon en den arbeidsduur aan, doch ook de transportvoorwaarden en die van huisvesting, voeding, schadeloosstelling in geval van ziekte en regelen bovendien zekere sancties in geval van verbreking van contract voor de vastgestelde termijn is afgelopen, welke laatste gewoonlijk een jaar of zes maanden bedraagt.

In geval van moeilijkheden komt de dienst voor de buitenlandsche arbeiders, die over controleurstolken beschikt, bij de ondernemers tusschenbeide. Het beginsel, dat bij de Fransche immigratieleiding voorzigt, is absolute eerbied voor de souvereiniteit van elken staat. Zij aanvaardt dientengevolge, dat de werking in het buitenland plaats vindt onder de controle van de autoriteiten aldaar, maar zij wil de uitsluitende garantie dragen voor de uitvoering van de contracten en ook alleen zichzelf belasten met de verdeling en de plaatsing van de buitenlandsche arbeiders in Frankrijk, evenals met de betrekkingen tot de ondernemers. Ieder verzoek van de zijde van buitenlandse autoriteiten, dat de strekking heeft hun nationalen op Fransch grondgebied te bewaken en hen te doen volgen door technische ambtenaren, ten einde hun plaatsing of hun betrekkingen tot de ondernemers te vergemakkelijken, zal formeel worden geweigerd, daar de ervaring heeft bewezen, dat dergelijke interventie, hoe goed zij ook bedoeld moge zijn, tot moeilijkheden leidt of tot inbreuk op de beginselen van het internationaal publiek recht.

Daarentegen is de leiding der Fransche immigratie geneigd, onder controle van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken in contact te treden met de bevoegde autoriteiten in het buitenland, ten einde de maatregelen van algemeenen aard te onderzoeken, welke geschikt zouden kunnen zijn om werving en plaatsing der arbeiders te vergemakkelijken. In het algemeen en ondanks een neiging van het Ministerie van Arbeid, die sinds kort te bespeuren valt, om een meer directe controle op de arbeidsmarkt uit te oefenen, kan men zeggen, dat de Fransche Regeering in immigratiekwesties vooral is tusschen beide gekomen als gevolg van een daaraan voorafgegane inmenging van zekere emigratielanden. Daar deze hun voorwaarden aan particuliere ondernemers wilden opleggen heeft de Fransche Regeering ingegrepen bij de uitwerking der model-arbeidscontracten, zoowel om die clausules eruit te verwijderen, die strijdig zouden zijn met de openbare orde, als om hun goede uitvoering te kunnen garanderen, doch in het algemeen blijft de Fransche politiek liberaal en eerbiedigt zij de contracten tusschen particulieren gesloten op grondslag van gelijkheid van belooning voor vreemdelingen en Franschen en toont zij zich de individueele immigratie, welke spontaan en door persoonlijke relaties plaats vindt, gunstig gezind.

* * *

Bovendien moet opgemerkt worden, dat naast de breede stroomen van immigranten, die reeds zijn ver-

meld, er nog een zeer varieerende immigratie bestaat, herkomstig uit een groot aantal landen: Zwitsers worden steeds talrijker in Frankrijk; Portugeezen, die niet meer collectief worden aangeworven, komen individueel in grooten getale, terwijl Hollanders zich beginnen te voegen bij de Vlamingen, die reeds lang gewoon waren gedurende den zomer in het Noorden en het centrum van Frankrijk in den landbouw te komen werken.

Wat den landbouw aangaat kunnen buitenlandsche arbeiders geheel ongehinderd binnenkomen en de immigratiebureau's van Tourcoing en Feignies geven werk aan hen, die niet alreeds in dienst zijn genomen. De aanwerving staat ook den mijnbouw geheel vrij. Voor de overige industrie is door het Ministerie van Arbeid een controle ingesteld sinds de crisis van 1920. De arbeiders, die zich aan de grens aanmelden, moeten een arbeidscontract vertoonen, dat van te voren door het Ministerie van Arbeid is gevisieerd, maar nu op het oogenblik de werkloosheids crisis voorbij is wordt het visum bijna altijd verleend.

De economische omstandigheden schijnen bovendien gunstig voor de ontwikkeling van de immigratie in Frankrijk. Zekere emigratielanden zijn oververzadigd, terwijl de Vereenigde Staten hun grenzen bijna gesloten hebben. Frankrijk is vrijwel het eenige land in Europa, dat aan arbeiders behoefte heeft, zoowel voor zijn industrie, welke bezig is zich snel te ontwikkelen, als voor zijn landbouw. Het is dus op het oogenblik een zeer kostbaar afzetgebied voor emigratielanden en het is thans in staat niet slechts arbeiders op te nemen, doch ook pachters en zelfs grondeigenaren, die vooral in de Zuid-Westelijke departementen landerijen te koop vinden. Ten slotte moge hier opgemerkt worden, dat de wisselkoersen in meerdere of mindere mate de verschillende categorieën van immigranten kunnen begunstigen. Zij, die uit landen komen met zeer gedeprecieerde munt, hebben gewoonlijk voordeel bij de remise van hun besparingen. Daarentegen genieten de immigranten uit landen met goede munt een aanzienlijk voordeel bij den aankoop van landerijen, aangezien de grondprijzen in Frankrijk in het algemeen nauwelijks verdubbeld zijn sinds den oorlog, terwijl de waarde van het geld tot minder dan een derde is gedaald.

BERTRAND NOGARO.

AANTEKENINGEN.

Ontwikkeling van de Internationale Handelsrelaties. — In de eerste helft van Maart 1924 zal in Lyon een wetenschappelijk Congres worden gehouden ter ontwikkeling van de internationale handelsrelaties. Alsdan zullen eenige hoogst interessante quaesties in den vorm van prae-adviezen aan het Congres worden voorgelegd. Uit deze prae-adviezen haal ik de volgende titels aan:

1. Bewegingsvrijheid van het internationaal kapitaal.
2. De handel met landen, wier wisselkoersen sterk verschillen.
3. Opheffing van tijdelijke handelsovereenkomsten en grondvesting van een duurzaam handels-régime tusschen de verschillende Europeesche Staten.
4. Afschaffing van paspoorten en belemmeringen tegen werklieden-emigratie.
5. De rol der verbruiksvereeningen in den internationalen handel.

Nu over geheel Europa een geest van protectionisme waait, een protectionisme, dat zelfs tot zijn uiterste consequenties wordt doorgetrokken, schijnt mij zulk een congres uitnemend geschikt een gezaghebbende stem te laten hooren.

Gaarne voldoe ik dan ook hierbij aan een tot mij gerichte uitnodiging, tot deelneming aan dit congres op te welken.

Verschillende mannen van internationale beteekenis en van verschillende nationaliteit hebben reeds hunne medewerking toegezegd, zoodat men kan reke-

nen op hoogst belangwekkende debatten, en wat mischien van niet minder beteekenis is, op gewichtige persoonlijke besprekingen in intiemeren kring dan het openbaar debat kan schenken. Mr. P. J. C. TETRODE.

Amsterdam, 9 November 1923.

Indexcijfers van groothandelsprijzen. — October heeft slechts kleine prijsveranderingen te zien gegeven, welke een verhooging van 25 punten van het algemeen indexcijfer ten gevolge hadden. Het totaal is thans 4320 punten, tegenover 4264 aan het eind van het vorig jaar en 4260 aan het eind van October 1922.

Hieronder laten wij de gebruikelijke — aan „The Economist” ontleende — tabel volgen.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5) ...	500	300	500	400	500	2200	100,0
Einde Juli 1914	579	352	616½	464½	553	2565	116,6
„ Nov. 1918	1289	782½	1848	903	1389½	6212	282,6
„ Dec. 1920	1344	805	1284	1216	1275	5924	269,3
„ Dec. 1921	921½	636	1106	762	931½	4357	198,0
„ Oct. 1922	885	700	1150	712	813	4260	193,6
„ Nov. „	864	703	1200½	704½	811	4283	194,7
„ Dec. „	861	706	1184½	705	807½	4264	193,8
„ Jan. 1923	860	711½	1205½	739	808	4324	196,5
„ Febr. „	847½	746	1201	797½	810	4402	200,1
„ Mrt. „	824	752	1178½	840	797½	4392	199,6
„ Apr. „	858	752	1199	834	797	4440	201,8
„ Mei „	869½	772½	1166½	818½	785	4412	200,5
„ Juni „	815½	773½	1177½	773½	761	4301	195,5
„ Juli „	819½	756	1115½	744½	746½	4182	190,1
„ Aug. „	828½	762½	1119	734	744	4188	190,4
„ Sept. „	823	782	1214½	732½	745	4297	195,3
„ Oct. „	823	777	1220½	756	743½	4320	196,4

Van de eerste groep der voedingsmiddelen zijn alle prijzen op één na veranderd. De wijzigingen hebben elkander evenwel juist opgeheven. Granen, met uitzondering van binnenlandsche tarwe, waren iets lager, maar rundvleesch, schapevleesch en aardappelen zijn wat gestegen. In de tweede groep waren boter en suiker lager, hiertegenover stond evenwel een verdere stijging der theeprijzen. De voorraden thee, welke zich in Engeland, Amerika en elders voornamlijk ten gevolge van de verwarringen, veroorzaakt door den oorlog, gevormd hadden, zijn thans practisch uitgeput, zoodat de vraag geheel uit de loopende productie zal moeten worden gedekt.

In de weefstoffengroep noteeren katoen en katoenen goederen iets hooger, maar Australische wol geeft een kleine daling te zien en na de sterke stijging van de vorige maand gingen de zijdeprijzen aanzienlijk omlaag.

In de delfstoffengroep is de voornaamste beweging een stijging van 18 punten in lood. Er werd veel minder ingevoerd dan in de twee voorafgaande maanden. Cleveland ruwijzer is gestegen, daar fabrikanten hun beperkte productie hebben verkocht. Vooral van Schotland moet de vraag naar prompt ruwijzer goed

	Indexcijfer	±		Indexcijfer	±		Indexcijfer	±
Tarwe (btl.)	79	- 4	Katoen (Am.)	160 ⁵	+ 6	Koper	49 ⁵	- 2 ⁵
„ (Eng.)	70	+ 3	„ (Egypt.)	128	+ 1 ⁵	Delfstoff.	756	+ 23 ⁵
Meel	73	- 1	Garen	142 ⁵	+ 2 ⁵	Hout		
Gerst	82	- 3	Laken	140 ⁵	+ 6	„ (Baltisch)	103 ⁵	
Haver	69 ⁵	+ 1 ⁵	Wol (Eng.)	138		Hout		
Aardapp.	78	+ 3	„ (Austr.)	128	- 2 ⁵	„ (Amerik.)	89	- 1
Rijst	108 ⁵	+ 1 ⁵	Zijde	155 ⁵	- 9	Leder	59	
Rundvl.	81 ⁵	+ 2 ⁵	Vlas	110	+ 1 ⁵	Petroleum	92	
Schapenvl.	94 ⁵	+ 2 ⁵	Hennep	45	+ 5	Oliën	73 ⁵	+ 5
Varkensvl.	87		Jute	72 ⁵	+ 2 ⁵	Oliezaden	77 ⁵	+ 5
Gran. en vl.	823		Weefstoffen	1220 ⁵	+ 6	Talk	63 ⁵	
Thee	152	+ 4	Ruw-Ijzer	107 ⁵	+ 4	Indigo	87	
Koffie	90		Staten rails	79		Soda	85 ⁵	
Rietsuiker	212 ⁵	- 3	Ijz. staven	92		Rubber	13	- 1 ⁵
Bietsuiker	113		Kolen (st.)	132		Diversen	743 ⁵	- 1 ⁵
Boter	93	- 6	„ (huisbr.)	88	+ 1	Totaal	4320	+ 23
Tabak	116 ⁵		Lood	127	+ 18			
And. voed. en genotm.	777	- 5	Tin	81	+ 3			

geweest zijn. Koper noteert weder beneden £ 60 per ton, hetgeen lager is dan in de periode van 1901—05, welke als basis is aangenomen.

De diversengroep heeft slechts zeer onbeduidende wijzigingen te zien gegeven, zooals ook blijkt uit onderstaande tabel, waarbij de gemiddelde prijzen in 1901—05 gelijk 50 zijn gesteld.

Het indexcijfer is thans 68,4 pCt. boven den stand van Juli 1914 gestegen, zooals hieronder ook blijkt.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz	Totaal
Juli 1914....	100	100	100	100	100	100
December 1918....	226	222	293	186	241	236
December 1920....	233	229	209	261	230	231
December 1921....	159	180	180	164	168	170
October 1922....	153	199	188	154	147	166,2
November "....	150	200	195	152	148	167,0
December "....	149	200	193	152	146	166,2
Januari 1923....	149	201	196	159	146	168,6
Februari "....	146	211	195	172	146	171,6
Maart "....	143	214	191	181	144	171,2
April "....	148	214	195	180	144	173,1
Mei "....	150	220	189	176	142	172,0
Juni "....	141	220	191	167	137	167,7
Juli "....	141	215	181	160	135	163,1
Augustus "....	143	216	182	158	134	163,3
September "....	142	222	197	158	134	167,6
October "....	142	220	198	163	134	168,4

Alleen de delfstoffen hebben in de afgelopen maand belangrijke wijzigingen te zien gegeven. Zij zijn hierdoor den gemiddelden stand wat genaderd.

Wij geven thans nog een overzicht van de indexcijfers van groothandelsprijzen in enkele landen. Hierbij is de gemiddelde stand over 1913 gelijk 100 gesteld.

	Ver. Staten ¹⁾	Frankrijk	Italië	Duitsch-land ²⁾	Zwitserland	Zweden	Nederland ³⁾	Japan
Novemb. 1918	206	358	438	...	...	367	392	214
Hoogste 1920	272 (Mei)	591 (Apr.)	679 (Apr.)	...	325 (Jan.)	366 (Juni)	297 (Juli)	322 (Mrt.)
Decemb. 1921	147	326	594	3.585	176	172	165	209
Septemb. 1922	153	330	582	43.223	165	170	152	193
October " "	154	338	601	94.492	171	169	155	191
November " "	156	352	596	167.412	172	163	158	188
December " "	156	362	580	205.417	175	163	155	183
Januari 1923	156	387	575	715.881	175	163	157	184
Februari " "	157	422	582	677.000	181	165	155	192
Maart " "	159	424	587	642.700	186	168	156	196
April " "	159	415	589	823.700	187	168	156	196
Mei " "	156	407	580	1.498.000	181	166	149	199
Juni " "	153	408	568	3.989.800	180	164	149	198
Juli " "	151	408	566	28.359.900	175	162	145	192
Augustus " "	150	412	567	306.335.800	173	162	142	...
September " "	154	423	...	18.295 4)	181	...	145	...

1) Bureau of Labour. 2) Frankfurter Zeitung. 3) Sedert 1922 gebaseerd op 48 artikelen in plaats van op 53. 4) In miljoenen.

In vergelijking met Augustus toont het cijfer voor September van Nederland een niet onbelangrijke stijging, welke voornamelijk voor rekening van een groot aantal voedingsmiddelen komt, waaronder varkensvleesch, kalfsvleesch, eieren, kaas en boter.

Datum	Algemeen indexcijfer van „the Economist“	Gem. ponden-koers over de afg. maand	Herleid algemeen indexcijfer
Januari 1914.....	119,2	12,11%	119,6
December 1918.....	277,0	11,19	250,6
December 1920.....	269,3	11,31	252,1
December 1921.....	198,0	11,42	187,2
October 1922.....	193,6	11,39	182,5
November ".....	194,7	11,40%	183,8
December ".....	193,8	11,55%	185,3
Januari 1923.....	196,5	11,75%	191,2
Februari ".....	200,1	11,85	196,3
Maart ".....	199,6	11,89	196,5
April ".....	201,8	11,88	198,4
Mei ".....	200,5	11,83	196,3
Juni ".....	195,5	11,79	190,8
Juli ".....	190,1	11,68	183,8
Augustus ".....	190,4	11,59	182,7
September ".....	195,3	11,56	186,9
October ".....	196,4	11,56	187,9

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned.	Disc. Wissels. 4 18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
Bel.	Binn. Eff. 4 18 Juli '22	N. Bk. v. Denem. 6 1 Mei '23
Bk.	Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22	Zweedsche Rbk 5 8 Nov. '23
Javasche Bank	... 3 1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 7 9 Nov. '23
Bank van Engeland	4 5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-slowakijë... 4 28 Mei '23
Duitsche Rijksbk.	90 15 Spt. '23	N. Bk. v. O'rijk 9 2 Sept. '22
Bank v. Frankrijk	5 11 Mrt. '22	Hong. Bank. 18 5 Juli '23
Belgische Nat. Bnk.	5 22 Jan. '23	Fed. Res. Bank N.Y. 4 21 Feb. '23
Fed. Res. Bank N.Y.	4 21 Feb. '23	Bank v. Italië. 5 11 Juli '22
Bank van Spanje	5 23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
17 Nov. '23	3 1/8 - 7/8	4	3 3/8	—	—	4 3/4 - 5 1
12-17 N. '23	3 1/8	3 3/4 - 4 1/4	3 3/10 - 3/8	—	—	4 1/2 - 5
5-10 " '23	3 1/8 - 3/4	3 - 3 1/2	3 1/8 - 5/10	—	—	5 - 5 1/2
29 O.-3 N. '23	2 3/4 - 1/8	2 3/4 - 3	3 1/8 - 3/10	—	—	4 - 5 1/4
13-18 N. '22	3 3/4 - 7/8	3 3/4 - 4	2 1/2 - 3/4	—	—	3 3/4 - 5 1/2
14-19 N. '21	4 3/8	4 - 1/2	4	—	—	3 1/2 - 6
20-24 Jli '14	3 1/8 - 3/10	2 1/2 - 3 1/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 16 November.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Door de niet eindigende vraag naar Dollars werden Ponden, in tegenstelling met bijna alle overige valuta-sterke landen, hier sterk gevraagd, zoodat de koers bijna 1 pCt. verbeterde. Daarna trad weder een lichte daling in; die heden plotseling buitengewone afmetingen aannam. Dollars waren nog steeds zeer vast. Het publiek blijft sterk koopen. Parijs en België waren zeer flauw; vooral in het laatste der week. Marken weder regelmatig teruglopend bij zeer kleine omzetten. De moeilijkheden in het betalingsverkeer met Duitschland nemen steeds grooter afmetingen aan. Hoe grooter de verscheidenheid van muntsoorten wordt, hoe moeilijker men gelegenheid vindt om betalingen van eenige beteekenis uit te voeren. Vooral betalingen buiten Berlijn ondervinden talloze vertragingen. Scandinavië zeer vast. Voorop natuurlijk Stockholm, maar ook Kopenhagen en Christiania niet onbeduidend beter. Ook Zwitserland en Spanje vaster, terwijl Buenos Aires geheel met Londen op en neer schommelde.

20 November 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
12 Nov. 1923	11.52 1/2	0.00100	0.0037 1/2	14.67 1/2	12.64 1/2	2.65 1/4
13 " 1923	11.56 1/4	0.00077 1/2	0.0037 1/2	14.76	12.69	2.64
14 " 1923	11.58	0.00055	0.0037 1/2	14.62 1/2	12.52	2.65 5/8
15 " 1923	11.62	0.00065	0.0038	14.52 1/2	12.40	2.67 1/2
16 " 1923	11.63	0.00052 1/2	0.0038	14.25	12.14 1/2	2.68 7/8
17 " 1923	11.62 1/2	0.00050	0.0038	14.25	—	—
Laagste d.w. 1	11.55	0.00040	0.0036 1/2	14.10	11.92 1/2	2.63 1/4
Hoogste " " 1	11.64	0.00110	0.0038 1/2	14.82 1/2	12.76	2.70 %
10 Nov. 1923	11.55 1/2	0.00115	0.0037	14.72 1/2	12.77	2.61 1/4 2
3 " 1923	11.52 1/2	0.00085	0.0036 1/2	14.82 1/2	12.84 1/2	2.58 1/2 3
Muntpariteit	12.10	59.26 5)	50.41	48.—	48.—	2.48 %

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 9 November. 3) Idem van 2 November.

4) Gulden per milliard Mark. 5) Gulden per 100 Mark.

Data	Stockholm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwit-serland *)	Spanje *)	Batavia 1) telegrafisch
12 Nov. 1923	69.60	44.90	37.85	46.45	34.40	96% - 97 1/4
13 " 1923	69.40	44.95	38.25	46.35	34.45	96% - 97 1/4
14 " 1923	67.70	45.10	38.35	46.50	34.40	96% - 97 1/4
15 " 1923	70.25	45.30	38.40	46.80	34.55	96% - 97 1/4
16 " 1923	70.60	45.50	38.75	46.80	34.70	96% - 97 1/4
17 " 1923	70.90	45.50	38.90	46.75	34.70	96% - 97 1/4
L'ste d. w. 1)	69.20	44.30	37.50	46.30	34.35	96%
H'ste " " 1)	70.85	45.60	39.—	46.90	34.85	97%
10 Nov. 1923	69.—	44.25	37.25	46.25	34.35	96 1/2 - 7/8
3 " 1923	67.95	44.35	38.50	45.90	34.22 1/2	96% - 97 1/4
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

CURAÇAOSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Disconto's	Voor-schotten aan de kolonie	Diverse reke-ningen ¹	Diverse reke-ningen ²
1 October 1923	688	1.253	77	241	828	185
1 September 1923	670	1.396	78	278	785	57
1 Augustus 1923	682	1.379	77	320	774	79
1 Juli 1923	663	1.411	81	365	820	166
1 Juni 1923	664	1.333	128	332	733	152
1 October 1922	672	1.183	79	307	921	402

¹) Sluitpost der activa. ²) Sluitpost der passiva.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
14 Nov. 1923	127.686	124.204	282.995 ¹	27.000	238.344
7 „ 1923	127.675	124.862	282.343	27.000	237.645
31 Oct. 1923	127.674	124.493	281.255	27.000	236.522
24 „ 1923	127.674	123.111	280.174	27.000	235.509
15 Nov. 1922	127.441	121.902	287.843	27.000	244.755
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹)
14 Nov. '23	43.719	71.469	14.885	105.804	23.232	19,25
7 „ '23	42.889	71.650	18.350	101.051	22.563	18,90
31 Oct. '23	42.304	72.020	11.444	107.837	22.631	18,79
24 „ '23	41.134	71.872	13.957	105.641	24.313	20,33
15 Nov. '22	49.968	66.143	12.855	109.506	23.989	19,60
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 ¹ / ₈

¹) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in biljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarv. Goud	Waarv. b. Buitt. circ.bkn ¹	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ²
23 Oct. '23	14,3	0,467	0,011	79.620	524.331	15
15 „ '23	14,6	0,444	0,011	5.663	46.933	5
6 „ '23	18,3	0,444	0,011	875	28.229	2
30 Sept. '23	20,9	0,444	0,011	941	8.628	3
23 Oct. '22	1,1	1,005	0,050	0,039	0,410	10
23 Juli '14	1,7	1,357	—	0,065 ³	1,9 ³	93

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Tot. uit-gegeven	In kas bij de Rijksb.
	831.006	152.826	678.180	390.091	***	***
	197.321	29.542	167.780	84.342	5.663	5.663
	76.833	6.602	70.231	27.143	876	876
	48.876	3.660	45.216	16.967	941	941
	0,482	0,076	0,406	0,112	0,053	0,039
	0,751 ³	0,751 ³	—	0,944 ³	—	—

¹) Onbelast. ²) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.³) In milliarden.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenl.	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit. gew. voorsch. afd. Staat
15 Nov. '23	5.539.536	1.864.321	295.837	567.250	22.900.000
8 „ '23	5.539.332	1.864.321	295.679	576.149	23.100.000
2 „ '23	5.539.233	1.864.321	295.652	577.866	23.400.000
16 Nov. '22	5.533.650	1.897.967	288.356	571.857	23.000.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ningen	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
	3.351.183	17.521	2.316.313	37.439.367	2.118.736	83.658
	3.320.533	17.541	2.343.145	38.041.473	1.988.726	23.331
	3.978.035	17.896	2.184.920	37.670.009	1.978.043	55.414
	2.259.710	30.690	2.145.577	36.321.246	2.064.681	19.393
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buit. saldi	Beleen. van buit.l. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
15 Nov. '23	351.146	84.653	480.000	1368.922	7.209.446	208.666
8 „ '23	348.355	84.653	480.000	1328.447	7.192.818	135.950
31 Oct. '23	352.259	84.653	480.000	1390.648	7.281.186	187.407
16 Nov. '22	337.995	84.653	480.000	859.808	6.621.467	158.263

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F. R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
31 Oct. '23	3.111.078	2.147.153	—	80.067	2.224.865
24 „ '23	3.136.412	2.142.532	—	72.710	2.255.354
17 „ '23	3.125.169	2.149.600	—	72.854	2.272.391
1 Nov. '22	3.078.249	2.192.804	—	133.696	2.309.265

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹)	Algem. Dek-kings-perc. ²)
31 Oct. '23	1.088.498	1.958.660	109.726	74,4	76,3
24 „ '23	1.015.985	1.923.538	109.709	75,1	76,8
17 „ '23	1.045.039	1.975.322	109.688	73,6	75,3
1 Nov. '22	848.422	1.914.248	106.292	72,9	76,0

¹) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
24 Oct. '23	771	11.920.297	1.351.105	15.217.296	4.033.199
17 „ '23	770	11.961.370	1.409.948	15.341.041	4.023.620
10 „ '23	770	11.955.922	1.372.450	15.279.134	4.010.199
25 Oct. '22	787	11.248.908	1.345.743	15.039.667	3.618.187

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 19 November 1923.

Het schijnt in den laatsten tijd, alsof de verschillende fasen, die nog doorloopen moeten worden, alvorens de economische chaos althans eenigermate kan worden ontward, elkaar met steeds grooter snelheid opvolgen. Overal in de ons omringende landen heeft men te kampen met heftige beroeringen, die voor een deel wel van binnenlandschen politiek aard zijn, doch die toch alle ook min of meer met de verwarde internationale toestanden van den tegenwoordigen tijd in verbinding staan.

In Groot-Brittannië wordt de aandacht thans volkomen in beslag genomen door de nieuwe verkiezingen, die voor den 6en December a.s. zijn uitgeschreven. Er zou echter geen sprake van dergelijke verkiezingen zijn geweest, indien de toestand op economisch gebied niet zoo ernstig was, een toestand, voor het grootste gedeelte in het leven geroepen door de verarming der wereld, die zich na den oorlog heeft gemanifesteerd. Hier zijn dan ook in het bijzonder de factoren der binnen- en die der buitenlandsche politiek zóó verward, dat zij vaak niet van elkaar zijn te onderscheiden. In het algemeen nu oefent wel iedere algemeene verkiezing grooten invloed op de beurs uit, doch onder de bijzondere omstandigheden van het oogenblik zijn deze wel zeer sterk, temeer, waar de vrees bestaat, dat de arbeiders-partij met haar leuze van een „heffing in eens" zooal niet dadelijk de hiertoe benodigde meerderheid in het parlement zal verkrijgen, doch wel een zoodanige propaganda voor het denkbeeld zal maken, dat de verwezenlijking hiervan binnen den gezichtskring wordt getrokken. Het gevolg is geweest, dat feitelijk iedere afdeling aan de beurs te Londen een zeer ongeanimeerd verloop heeft gehad. Het sterkst werden de z.g. „gilt-edged" papieren aangegrepen, doordat hier nog een andere factor werkzaam is geweest, t.w. de daling van den sterlingkoers. Het is moeilijk te zeggen, waaraan deze vrij heftige daling in zoo betrekkelijk korten tijd moet wor-

den toegschreven. Vermoedelijk is het een complex van oorzaken, algemeene en bijzondere, dat hiervoor verantwoordelijk moet worden gesteld. De algemeene oorzaak is de behoefte aan dollarwissels, die over de geheele wereld in dit seizoen bestaat, ter vereffening van Amerikaansche graaner katoenzendingen, een behoefte, waaraan voor een groot deel via de Engelse geldmarkt wordt voldaan.

Tot de bijzondere redenen moeten worden gerekend, primo, de aanstaande rentebetaling op de Britsche schulden in Amerika, secundo de onzekerheid, die ten aanzien van de toekomstige fiscale politiek der Engelse regeering bestaat, waardoor sterling-saldi in dollar-tegoeden worden omgezet, tertio de psychologische invloed, die van de debatten over de wenschelijkheid van inflatie is uitgegaan. Men kan niet zeggen, dat het vertrouwen in het Pond Sterling is geschokt, doch de voorzichtigen onder de beleggers geven er toch de voorkeur aan, voorzorgsmaatregelen te nemen en het verder verloop even af te wachten. Onder deze omstandigheden mag het waarlijk een groot voordeel worden genoemd, dat de verkiezings-campagne zoo betrekkelijk kort zal duren, zoodat men binnen enkele weken met betrekking tot verschillende hoofdpunten althans eenigszins weten kan op welke basis men zich heeft te stellen. Tot zolang is het te verwachten, dat de City en de beurs in dezelfde houding van voorzichtig afwachten zullen blijven volharderen, als gedurende de achter ons liggende week het geval is geweest.

Ten overvloede heeft zich bij de hierboven vermelde omstandigheden nog een feit gevoegd, dat wel eens verstrekkende gevolgen zou kunnen hebben. Doch hierdoor is de beurs van Parijs al evenzeer beïnvloed geworden. De terugkeer nl. van den gewezen Kroonprins van Duitschland naar zijn land heeft aanleiding gegeven tot heftige protesten van Fransche zijde en tot het lanceren van den eisch, dat ten aanzien van deze gebeurtenis Duitschland voldoening zal moeten geven, bij gebreke waarvan sancties toegepast zullen worden. In dit verband heeft de Engelse Regeering niet toegegeven aan het verlangen van Frankrijk om gezamenlijk tegen den voormaligen vijand op te treden, zoodat het wel eens zou kunnen gebeuren, dat de moeizaam bijeengehouden Entente thans tot een einde komt. Voorloopig heeft men zich aan de beurs van Parijs hieromtrent weliswaar geen al te groote zorgen gemaakt, maar toch is ook hier reeds een min of meer onbehagelijke stemming naar voren getreden. Deze is nog in de hand gewerkt door de verdere depreciatie van den Franc, die het gevaar voor een stijging van de prijzen van levensmiddelen en andere artikelen in de hand werkt en zoo den strijd voor loonsverhoogingen stimuleert. Reeds hebben de mijnwerkers met hun pogingen in deze richting succes behaald; indien hun voorbeeld door andere groepen van werknemers zou worden gevolgd, zou het weleens kunnen geschieden, dat de exportpremie, die voor den Franschen handel tot nu toe in de betrekkelijk hooge binnenlandsche waarde van het ruilmiddel was gelegen, gaandeweg verdwijnt. Ook dreigen de onderhandelingen van de Micum met de industrieelen uit het Ruhrgebied te mislukken, zoodat uit dien hoofde op belangrijke baten voorloopig niet mag worden gerekend. Ten gevolge van een en ander zijn ook de omzettingen aan de beurs van Parijs niet groot geweest en bleven de fluctuaties beperkt.

Te Berlijn heeft men in de afgelopen week de intrêde van de Rentenmark met vreugde begroet, doch reeds thans is het twijfelachtig of die vreugde van langen duur zal zijn. Indien de leiding van de Rentebank denzelfden weg opgaat als de Rijksbank, door nl. aan alle aanvragen van het Rijk grif te voldoen, zou met reden verwacht mogen worden, dat het thans ingevoerde betaalmiddel een goeden stap zou kunnen vormen op den weg, die naar het op goud gebaseerde ruilmiddel moet leiden. In toonaangevende kringen in Duitschland zelve echter wordt dit vooruitzicht thans reeds in twijfel getrokken, voornamelijk in verband met de ondersteuning, welke ten bedrage van 100 miljoen Rentenmark toch nog aan de werklozen in het Ruhrgebied is verstrekt, ondanks het voornemen om met deze wijze van steunvereeniging geheel te breken. Ook het uitblijven van eenige bepaling ten aanzien van de inwisselbaarheid van oude papieren Marken tegen Rentenmark in een bepaalde verhouding heeft het vertrouwen niet versterkt, omdat thans de Rentenmark nog min of meer aan het verloop van de oude Mark is vastgekoppeld. Alleen voor de levensmiddelen-bedrijven is een vaste basis van inwisseling bepaald, vermoedelijk om de Rentenmark zoo spoedig mogelijk op het platteland in te burgeren en zoo aan de voorziening met levensmiddelen geen moeilijkheden in den weg te leggen. Inmiddels is de oude Mark verder gedaald, niet in de eerste plaats, omdat men niet met juistheid weet, hoeveel van dit betaalmiddel thans in omloop is. Waar bovendien de buitenlandsche politiek vele onzekerheden in

zich bergt en de binnenlandsche toestand nog verre van rustig kan worden genoemd, behoeft het geen verwondering te wekken, dat alle aan de beurs van Berlijn genoteerde fondsen zeer krachtig zijn gemonteerd.

De markt te Wallstreet is over het algemeen niet opgewekt geweest. Hoewel de cijfers van den buitenland-schen handel over de maand October een export-surplus van bijna 100 miljoen Dollar te aanschouwen hebben gegeven, hebben de berichten uit de binnenlandsche nijverheid toch grooter invloed op Wallstreet uitgeoefend, omdat deze niet onverdeeld gunstig luiden. Men verwacht, dat de export-overschotten na de verschepingen van granen en katoen een vermindering te aanschouwen zullen geven en is er niet zeker van, dat de zeer ongunstige toestand van de meeste landen van Europa ten slotte toch niet zijn invloed op de Amerikaansche industrie zal uitoefenen. Zoo is het ook te verklaren, dat het mislukken van het plan tot bijeenroeping van een economische conferentie in Wallstreet meer indruk heeft gemaakt, dan vroeger wellicht het geval zou zijn geweest.

Ten onzent heeft de markt een verdeeld verloop gehad. In den aanvang der week werd de afdeling voor beleggingswaarden nog vrij sterk beïnvloed door de rijzing van den dollarkoers, die toen ook gepaard ging met een stijging van de waarde der overige buitenlandsche betaalmiddelen. Toch is de hierdoor veroorzaakte verkoopdrang van Hollandsche obligaties niet al te overweldigend geweest en toen de psychologische motieven, die hier, evenals in Engeland voor een groot deel de oorzaak waren van den lust zich van guldens-obligaties te ontdoen, hun invloed vrijwel hadden verloren, bleek reeds spoedig, dat men in de kringen der groote beleggers kalm tegenover de gebeurtenissen op de wisselmarkt stond. Het einde der week gaf dan ook voor verschillende staatsfondsen reeds een verbetering te aanschouwen, terwijl de nadeelige verschillen voor de overige veelal tot fracties van procenten beperkt zijn gebleven.

		12 Nov.	16 Nov.	19 Nov.	Rijzing of daling
6	% Nederland 1922	98	98 $\frac{3}{4}$	98	—
5	% " 1918	85 $\frac{1}{8}$	87 $\frac{1}{2}$	86 $\frac{9}{16}$	+ 1 $\frac{1}{16}$
4 $\frac{1}{2}$	% " 1916	85 $\frac{3}{4}$	86	84 $\frac{3}{8}$	— 1 $\frac{1}{8}$
4	% " 1916	75 $\frac{1}{4}$	77 $\frac{1}{2}$	77 $\frac{1}{2}$	+ 2 $\frac{1}{4}$
3 $\frac{1}{2}$	% " "	73 $\frac{3}{4}$	73 $\frac{3}{4}$	—	—
3	% " "	64	64 $\frac{1}{4}$	63 $\frac{3}{8}$	— $\frac{3}{8}$
2 $\frac{1}{2}$	% Cert. N. W. S.	52 $\frac{1}{4}$	52 $\frac{1}{4}$	51 $\frac{1}{2}$	— $\frac{3}{4}$
7	% Oost-Indië 1921	99 $\frac{9}{16}$	99 $\frac{15}{16}$	100 $\frac{1}{16}$	+ $\frac{1}{16}$
6	% " 1919	95 $\frac{3}{8}$	95 $\frac{3}{8}$	95 $\frac{3}{8}$	+ $\frac{3}{8}$
5	% " 1915	89 $\frac{1}{4}$	90 $\frac{1}{8}$	90 $\frac{1}{4}$	+ 1
5	% Rusland 1906	4 $\frac{1}{8}$	4	3 $\frac{7}{8}$	— $\frac{1}{8}$
4	% Rusl. bij Hope & Co.	4	4 $\frac{1}{16}$	—	+ $\frac{1}{16}$
4	% Japan 1899	64 $\frac{3}{4}$	—	—	—
5	% Brazilië 1895	43 $\frac{3}{4}$	—	42 $\frac{3}{4}$	— 1
8	% San Paulo 1921	95 $\frac{1}{2}$	96 $\frac{7}{8}$	95 $\frac{15}{16}$	+ $\frac{1}{16}$
6	% Amsterdam 1920	100 $\frac{3}{8}$	100	—	— $\frac{3}{8}$
7	% Rotterdam 1920	101 $\frac{1}{2}$	100 $\frac{1}{2}$	100 $\frac{15}{16}$	— $\frac{9}{16}$

Op de aandelenmarkt hebben aandelen Koninklijke Petroleum Mij. in het centrum der belangstelling gestaan. Weliswaar zijn de onderhandelingen omtrent den verkoop van de aandelen Anglo-Persian voorloopig tot stilstand gekomen in verband met de verkiezingen in Engeland, doch aan den anderen kant heeft de reis van den heer Deterding naar Mexico zooveel aanleiding tot speculatieve beschouwingen gegeven, dat de handel in het fonds hierdoor werd aangemoedigd. Inmiddels is de tendens echter sterk naar omlaag gericht geweest, in tegenstelling met aandelen Geconsolideerde, die tot hoogere koersen uit de markt werden genomen, door dezelfde zijde, die reeds eenigen tijd geleden belangstelling voor dit fonds aan den dag heeft gelegd.

Swikeraandelen waren zeer vast, in verband met de hoogere Cuba-prijzen en met de verkoopen van de V.J.S.P. Vooral voor minder courante soorten werden veel hoogere prijzen besteed.

Ook rubberwaarden waren over het algemeen goed gevraagd. De vóór-verkoopen van verschillende maatschappijen hebben de aandacht op de hernieuwde afzetmogelijkheid voor het product gevestigd, hoewel hier nog geen sprake was van een terugkeer van Amerikaansche koopers. Het waren meer de handelaren, die, in het vooruitzicht van een dergelijken terugkeer, het product bij voorbaat hebben gekocht.

Tabaksaandelen hadden een stillen handel bij meerendeels teruglopende koersen.

Industriele aandelen waren mede over het algemeen aangeboden. Daarentegen bestond er doorgaans goede vraag voor Indische houtwaarden in verband met de nog steeds voortdurende geruchten omtrent een tegemoetkomende houding, die de Regeering tegenover de betrokken maatschappijen zou aannemen.

	12 Nov.	16 Nov.	19 Nov.	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	110½	108½	108½	- 2
Incasso Bank	85¾	85½	86¼	+ ½
Koloniale Bank	174	175¼	178¼	+ 4¼
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	126¾	127	127	+ ¼
Rotterd. Bankvereniging	89½	—	—	—
Van Berkel's Patent	37	38½	38½	+ 1½
Gouda Kaarsen	74	73¼	72½	- 1½
Holl. Draad- en Kabelfabrick	69½	67¼	67½	- 2
A. Jurgens' Ver. Fabr. g. aand.	58	54¾	54	- 4
" " " pr. aand.	62¼	61	59½	- 2¾
Leerdam Glasfabrieken	27¼	28½	29½	+ 2¼
Philips' Gloeilampenfabrick	266	265¼	262¾	- 3¼
Vereenigde Blikfabrieken	105	105	—	—
Vereen. Chemische Fabrieken	39	—	41½	+ 2½
Compania Mercantil Argent.	12	11¼	11¼	- ¼
Cultuur-Mij. d. Vorsteland	184	183¼	185¼	+ 1¾
Handelsver. Amsterdam	487½	489¾	491	+ 3½
Handelsverg. Reiss & Co.	25½	26¼	—	+ ¾
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam	185	187	188½	+ 3½
Linde Teves & Stokvis	66¼	67½	66	- ¼
Redjang Leborg Mij. n. Mij.	122	120¾	122	—
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	130¼	129½	134¼	+ 3¼
Kon. Petroleum-Mij.	394½	394½	379¾	- 15¼
Phoenix Oil	76¼	—	—	—
Amsterdam-Rubber-Mij.	149¾	151¼	152¾	+ 3
Kendeng Lemboe	193	191	191	- 2
Oost-Java-Rubber-Mij.	232	236½	234	+ 2
Deli-Batavia Tabak Mij.	307¼	303	304	- 3¼
Deli-Maatschappij	291¼	289	285½	- 6¼
Senembah-Maatschappij	255½	260	251½	- 4

Scheepvaart-aandeelen waren zeer stil, doch niet lager.

	12 Nov.	16 Nov.	19 Nov.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	80¼	82	—	+ 1¾
" " " gem. eig.	67½	69¼	67¼	+ ¼
Hollandsche Stoomboot-Mij.	20	—	—	—
Java-China-Japan-Lijn	81	85	—	+ 4
Kon. Hollandsche Lloyd	10¼	—	9¾	- ½
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	57½	57½	—	—
Konink. Paketvaart-Mij.	119½	126¼	124	+ 4½
Maatschappij Zeevaart	57	57	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie	113¼	119	116¼	+ 2¾
Nievelt Goudriaan	84½	87¼	85½	+ 1
Rotterdamsche Lloyd	120¼	122½	120	- ¼
Stoomv.-Mij. „Nederland“	137¼	139	136¼	- ½
" " „Noordzee“	22	—	22	—

De Amerikaansche markt bleef voor industriele aandelen ongeanimeerd en kalm; daarentegen bestond er neiging voor spoorweg-aandelen iets hooger koersen te besteden.

	12 Nov.	16 Nov.	19 Nov.	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	64½	64¼	63	- 1½
Anaconda Copper	84½	82¾	80¼	- 4¼
Studebaker Corp.	112¾	113	111½	- 1¾
Un. States Steel Corp.	103½	101½	100¾	- 3¼
Atchison Topeka	107¾	107¾	107	- ¾
Erie	15¾	18¼	17¾	+ 2¼
Southern Pacific	94¼	95¼	95¼	+ ¼
Union Pacific	143¾	142¾	142	- 1½
Int. Merc. Marine orig. gew.	9¼	9¼	8¾	- 1¼
" " " " pref.	39¾	36¼	33¼	- 6¼

De geldmarkt is stroever geworden; prolongatie 4 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 20 November 1923.

Het spreekt wel van zelf dat de markten van de afgelopen week in de eerste plaats beïnvloed zijn door de sterke schommelingen van de wisselkoersen. De fluctuaties in de Noord-Amerikaansche tarwe-markt waren betrekkelijk gering. De slotkoersen op 19 November weken slechts zeer weinig af van die op 12 dezer. In het algemeen was de stemming te Chicago zeer kalm, doch een licht herstel op 19 November bracht de prijzen wederom op het punt van een week te voren. Dat in denzelfden tijd de prijzen in Engeland hooger gingen is natuurlijk geheel aan den dalenden Ponden-koers te wijten. Europa ging vrij regelmatig voort met den aankoop van Canadeesche tarwe. De Noord-Amerikaansche wintertarwe wordt nog steeds te hoog gehouden, zoodat slechts een enkele zaak tot stand kan komen. De zichtbare voorraad van tarwe in de Vereenigde Staten is zeer groot, doch zooals reeds vroeger betoogd moet het surplus dit jaar bijna geheel gezocht worden ten Westen van de Rocky Mountains. Oostelijk daarvan zou er weinig

en volgens sommigen in het geheel geen surplus zijn. Het gevolg hiervan is, dat de Chicago-markt niet scherp zal aangeven waarvoor ten slotte het Westelijk surplus te koop zal zijn. De Vereenigde Staten gaan voort regelmatig min of meer belangrijke hoeveelheden Canadeesche tarwe te importeerden. Voor een klein gedeelte wordt van deze tarwe het meel weder geëxporteerd, waarvoor de fabrikant dan restitutie van de op de tarwe betaalde invoerrechten ontvangt. Een belangrijk deel wordt evenwel in de Vereenigde Staten geconsumeerd. Vooral de boeren van de Noord-Westelijke Staten blijven zeer ontevreden over de prijzen, die zij op basis van de tegenwoordige noteringen ontvangen, daar deze hun kosten niet goed maken. Ofschoon er nog steeds bijna dagelijks berichten gelanceerd worden over maatregelen, die de Regeering zal nemen, wordt de indruk hoe langer hoe meer gevestigd, dat de Regeering niets zal doen, daar het ongetwijfeld te duidelijk zou uitkomen, dat de te nemen maatregelen niets anders zouden beteekenen dan eene directe gift aan de boeren, iets wat de Regeering tegenover de rest van de natie niet aandurft.

Zoover men kan nagaan hebben tot nog toe de slechte prijzen van tarwe den uitzaai van winter-tarwe in de Staten weinig of niet beïnvloed en waar ook de berichten in andere landen buitengewoon gunstig zijn, bleef de algemeene toestand, althans voor Europa, vrijwel dezelfde, namelijk dat de behoeften zeer ruim uit de beschikbare hoeveelheden gedekt kunnen worden. Zoowel voor Argentinië als voor Australië is dit de kritieke tijd voor den nieuwen oogst; met geringe uitzonderingen blijven de berichten bijzonder gunstig. De cijfers die af en toe uit Argentinië genoemd worden duiden voldoende aan, dat men daar een zeer grooten oogst verwacht, terwijl ook Australië in hetzelfde geval verkeert. In Buenos Aires bleven de prijzen voor den nieuwen oogst vrijwel onveranderd, maar ten gevolge van de goede vraag voor ouden oogst en de geringe voorraden liepen de prijzen voor spoedige levering nog sterk omhoog.

In Europa was het weer voor den uitzaai in vele plaatsen niet gunstig en hier en daar verwacht men eenige beperking van de met wintertarwe bezaaide oppervlakte. Het is evenwel twijfelachtig of het verschil van groot belang zal zijn.

Ofschoon de prijzen voor La Plata-mais in de afgelopen week, althans in Argentinië wat teruggelopen zijn, is toch de stemming zeer vast gebleven. De wereldverschepingen zijn van week tot week aanzienlijk lager dan een jaar geleden en zoo lang als Noord-Amerika niet tot concurrerende prijzen in de markt komt, zal er een betrekkelijk tekort blijven. Grootere verschepingen van Argentinië zijn toch niet voor April of Mei te verwachten. Na Argentinië is het vooral de Donau die West-Europa van mais voorziet, doch het aanbod van die zijde is op het oogenblik sterk verminderd en een toename der verschepingen is derhalve niet te verwachten. Zuid-Afrika, dat eenigen tijd geleden aanzienlijke hoeveelheden exporteerde, heeft voorloopig ook geen mais meer te missen, zelfs zijn de prijzen in dat land zoo aanzienlijk gestegen, dat men, voor zoover vracht-engagementen dit niet beletten, gaarne de weinige nog loopende contracten zou annuleeren. Aangezien Rusland zijn vraagprijzen voor gerst verhoogde, is de toestand ook voor dit artikel aanmerkelijk vaster geworden. Engeland en Hamburg betaalden de verhoogde prijzen. In Holland kon men meestal nog goedkoop bij de tweede hand terecht, doch ook hier is de markt zeer vast gestemd. Ook de prijzen voor Donau-gerst zijn aanzienlijk hooger, ook al wordt deze soort niet zoo graag gekocht in verband met de kwaliteit.

Wat haver betreft is het voornamelijk de Engelsche markt die belangstelling toont voor La Plata-haver. De prijzen zijn evenwel weinig veranderd, terwijl ook in Noord-Amerika de fluctuaties uiterst gering zijn.

Lijnzaad. Over het algemeen zijn de markten kalm. Men verwacht nog steeds een zeer grooten oogst in Argentinië en de olieslagers, zoowel in Europa als in Amerika zijn zeer terughoudend met het doen van inkoop. Oude oogstposities zijn zeer veel hooger in prijs en hierin komen regelmatig kleine zaken tot stand aangezien verschillende olieslagers gaarne hunne fabrieken in bedrijf houden. Een marge is er evenwel, speciaal voor de spoedige posities, niet, ofschoon door de hoogere koekenprijzen de toestand iets verbeterd is.

Zie voor den staat volgende pagina.

SUIKER.

De stemming op de verschillende suikermarkten toonde de afgelopen week weer eens duidelijk hoe de geheele suikerhandel de oogen nog steeds gericht heeft naar New York, alwaar na het midden der week eene plotselinge inzinking plaats vond, waarop alle Europeesche markten reageerden.

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	19 Nov. 1923	12 Nov. 1923	20 Nov. 1922
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Dec.				
17 Nov. '23	101 $\frac{1}{8}$	73 $\frac{1}{8}$	41 $\frac{7}{8}$	14,75	10,35	22,75	Tarwe* ..... ¹⁾	12,50	12,50	14,25
10 „ '23	103 $\frac{1}{8}$	75 $\frac{1}{2}$	41 $\frac{7}{8}$	13,— ¹⁾	10,55 ¹⁾	25,60 ¹⁾	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	9,50	9,50	11,90
17 Nov. '22	120 $\frac{1}{4}$	71 $\frac{1}{4}$	44 $\frac{3}{8}$	11,90	7,75	17,25	Mais (La Plata)..... ²⁾	196,—	200,—	198,—
17 Nov. '21	105 $\frac{3}{8}$	48	32 $\frac{3}{8}$	11,80 ¹⁾	7,35	16,05 ¹⁾	Gerst (48 lb. malting).... ²⁾	184,—	177,—	198,—
17 Nov. '20	195	72	47 $\frac{3}{8}$	18,95 ²⁾	9,40	20,45	Haver (38 lb. white clipp.) ¹⁾	11,75 ³⁾	11,50 ³⁾	11,75
20 Juli '14	82	56 $\frac{3}{8}$	36 $\frac{1}{2}$	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) ¹⁾	12,90	12,50	13,75
							Lijnzaad (La Plata) .... ³⁾	470,—	462,—	412,—

¹⁾ Per Nov. ²⁾ Per Feb.

¹⁾ p. 100 KG. ²⁾ p. 2000 KG. ³⁾ per 1960 KG.

^{*)} Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat. ⁴⁾ No. 3 Canada Haver.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	11/17 Nov. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeensk. tijdvak 1922	11/17 Nov. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeensk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	8.517	713.574 ¹⁾	1.008.765	—	31.086	34.509	744.660	1.043.274
Rogge	14.069	417.654	292.299	—	485	—	418.139	299.299
Boekweit	299	23.755	10.832	—	—	—	23.755	10.832
Mais	6.570	580.394	843.698	—	73.715	85.441	654.109	929.139
Gerst	3.194	267.091	139.179	687	14.705	4.546	281.796	143.725
Haver	2.518	76.312	96.366	—	533	50	76.845	96.416
Lijnzaad	7.911	157.231	160.208	—	53.544	70.644	210.775	230.852
Lijnkoek	1.970	168.653	112.066	—	—	1.547	168.653	113.613
Tarwemeel	5.222	117.165	55.555	—	4.754	5.449	121.919	61.004
Andere meelsoorten	—	1.562	8.957	—	—	2.615	1.562	11.572

De notering voor Spot Centrifugals daalde na van 7,16 c. tot 7,28 c. opgelopen te zijn tot 7,09 c., om zich echter spoedig te herstellen tot 7,16 c. De termijnmarkt gaf de volgende fluctuaties te zien; December: Opening 5,39, laagste punt 5,25, slot 5,38; Maart: opening 4,27, laagste punt 4,26, slot 4,34; Mei: opening 4,33, slot 4,43; Juli: opening 4,40, slot 4,53.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 10 Nov. '23.	3.369	13.862	21.000
Tot. sedert 1 Dec. '22-10 Nov. '23	3.476.109	3.861.240	3.285.860
Aantal werkende fabrieken ..	—	—	1
Weekexport 10 Nov. '23	16.502	44.650	33.000
Totale export 1 Jan. 10 Nov. '23	3.402.982	3.728.356	2.194.740
Totale voorraad 10 Nov. '23 ..	73.133	141.481	1.090.000

In Engeland was de markt met bovenvermelde korte onderbreking zeer vast gestemd en verhoogden raffinaars de afgelopen week hunne prijzen met Sh. 1/3 tot Sh. 3/6, al naar gelang van den termijn.

De Board of Tradestatistiek aldaar over October luidt:

	October.		Jan./Oct.	
	1923	1922	1923	1922
	Tons	Tons	Tons	Tons
Import Riet	64.436	132.293	1.003.664	1.194.255
„ Biet	—	—	—	—
„ Geraffineerd ..	9.828	31.416	300.190	423.749
Totaal	74.264	163.709	1.303.854	1.618.004
Voorraad in Entrepot	133.550	224.150	—	—
„ in Raffinader.	50.250	42.150	—	—
Opbrengst	82.702	91.399	791.128	805.640
Tot. binn. Consumptie	109.711	148.683	1.229.604	1.356.159
Totale Export	21.480	2.245	74.303	39.894
Voorr. op 30 Sept. 1923	259.300	in 1922..	264.400	
„ „ 31 Oct. 1923	183.800	in 1922..	266.300	

Op Java verkochten de Vereenigde Producenten verdere groote partijen uit oogst 1924 tot prijzen van f 14,50 en daarna f 15 voor Superieur en tot f 14 en f 14,50 voor No. 16 en hooger, terwijl in de tweede hand de prijzen eveneens opliepen en ready Superieur ten slotte tot f 19 gedaan werd.

De export van Java bedroeg in October 155.000 tons tegen 122.000 tons verleden jaar, waardoor de totale uitvoeren van 1 Mei tot ulto. October op 1.143.861 tons tegen 1.028.578 tons Ao. Po. gebracht worden.

Ook hier te lande werd New York vrijwel op den voet gevolgd en liepen prijzen door het geringe aanbod op tot ca. f 30 voor November/December; f 30,37 $\frac{1}{2}$ voor Maart/Mei en f 28,25 voor Augustus-levering. Door de reactie te New York liepen prijzen terug tot f 29,25 voor November/December; f 29,25 voor Maart, f 29,37 $\frac{1}{2}$ voor Mei en f 27,37 $\frac{1}{2}$ voor Augustus, om daarna weer op te loopen en sloot de markt in eene vaste stemming.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Maart	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Mei/Juni	Amer. Graded c.i.f. November	
15 Nov. '23	f 29 $\frac{1}{4}$	Sh. 59/9	Sh. 23/3	Sh. —	\$ cts. 7,28
8 „ '23	„ 28 $\frac{13}{16}$	58/9	22/3	—	6,91
15 Nov. '22	„ 22 $\frac{13}{16}$	57/-	18/6	23/3	5,53
15 Nov. '21	„ 22 $\frac{3}{8}$	55/6	17/9	21/3	4,11/4,06
4 Juli '14	„ 11 $\frac{13}{32}$	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 7 November 1923.

De markt van Amerikaanse katoen heeft gedurende de afgelopen week zeer sterk gefluctueerd. Het extra Bureau Rapport, dat verleden Vrijdag gepubliceerd werd gaf een stand aan van 47,8 %, hetgeen zou wijzen op een opbrengst van ongeveer 10 $\frac{1}{4}$ miljoen balen. Dit was minder dan men verwachtte en prijzen in New-York stegen daarop zeer sterk. Ook in Liverpool sloot de markt Vrijdag 50 punten hooger, terwijl ook Zaterdag prijzen weer verder stegen. De huidige notering voor loco Mid. American is 19,28 tegen 17,23 een week geleden, dus bijna 6 d. hooger dan de prijzen van 1 Augustus j.l. Indien werkelijk het laatste conditierapport juist zal blijken te zijn, zal men in de komende jaren wel veel meer katoen moeten planten om de schade door de bollweevil veroorzaakt eenigszins te neutraliseeren. Prijzen van Egyptische katoen hebben die van Amerikaanse gevolgd en zijn deze week ongeveer 1 $\frac{1}{4}$ d. gestegen. De schattingen van Alexandrië wijzen op een oogst van ongeveer 6 miljoen cantars. De ontvangsten in de havens zijn wat groter dan verleden jaar, terwijl ook de voorraad in Alexandrië een vermeerdering aantoonde.

Prijzen van Amerikaanse Mulegarens zijn ongeveer 1 $\frac{1}{2}$ d. per lb hooger, terwijl ringgarens algemeen 1 $\frac{1}{2}$ a 2 d. hooger zijn. Verschillende Spinners berichten, dat zij de vorige week vrij veel zaken hebben gedaan. Er waren vrij veel biedingen aan de markt, maar het wordt steeds moeilijker om het prijsverschil te overbruggen en van groote verkoopen zal voorloopig wel niet kwestie kunnen zijn. In 42/2 en 60/2 voor China zijn voor het eerst sedert maanden weer enkele partijtjes geboekt en er zijn voor deze garens ook verdere aanvragen aan de markt. Voor export gaat overigens weinig om en men kan ook niet verwachten, dat in de tegenwoordige omstandigheden groote orders afgesloten kunnen worden. In Egyptische garens is de toestand iets beter en er zijn vrij veel zaken afgesloten. Spinners hebben hunne noteringen opnieuw verhoogd en daardoor wordt het thans weer moeilijker tot zaken te komen. Ook voor getwijnde garens is de toestand eenigszins verbeterd.

De vooruitzichten in de markt voor Manufacturen zijn

sedert de publicatie van het Bureau-rapport zeer veranderd. Prijzen zijn zeer veel hoger en het verschil tusschen de overzeesche biedingen en de vraagprijzen van fabrikanten is grooter dan ooit. De vorige week waren vrij veel orders aan de markt, daar de vraag over het algemeen verbeterd was, speciaal voor gebleekte goederen voor China. Over het algemeen waren fabrikanten eenigszins huiverig om orders aan te nemen vóór de publicatie van het Bureau Bericht, maar er zijn toch verschillende orders geboekt. Voor die orders, welke niet tot stand zijn gekomen, is de toestand zeer ongunstig daar het prijsverschil thans buitengewoon groot is, hoewel enkele exporteurs wel gedwongen waren de hoogere vraagprijzen aan te nemen in verband met reeds geboekte orders hunner overzeesche klanten. Prijzen van manufacturen zijn over het algemeen veel hoger en men zal geen hervatting van zaken kunnen verwachten, voordat aan de groote fluctuaties in katoenprijzen een einde is gekomen.

Manchester, d.d. 14 November 1923.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn gedurende de afgelopen week weinig veranderd en ten slotte zelfs iets lager, terwijl de fluctuaties slechts van geringen omvang zijn geweest. Het Census Bureau Rapport van verleden Donderdag gaf een hoeveelheid van geginde katoen 7.555.000 balen tegen 8.140.000 balen verleden jaar. Dit was zeker niet veel, doch de markt had ook niet meer verwacht. Verkoopten zijn vrij belangrijk geweest. Van Egyptische katoen komt wat meer in de haven aan en ook de weerberichten blijven gunstig, terwijl prijzen iets hoger zijn dan een week geleden.

Amerikaansche garens zijn bepaald vaster in prijs, maar er komen slechts weinig zaken tot stand. Door de jongste rijzing van ruwe katoen zijn prijzen zoodanig gestegen, dat het vertrouwen momenteel ontbreekt. Zelfs die spinners, die nog goedkope katoen hebben en dus wel tot concessies bereid zijn, vinden het moeilijk tot zaken te komen, zoodat dan ook in cops en boomen weinig omgaat. Ook de exportmarkt van getwijnde garens is van weinig beteekenis. Egyptische garens zijn vaster en hierin gaat wel meer om, daar de positie zoowel van spinners als van twijners de laatste weken veel verbeterd is, zoodat deze dan ook hardnekkig trachten betere marges te krijgen. De Board of Trade cijfers voor de garenuitvoeren over October zijn zeer teleurstellend en de totaal-uitvoer is nog 8 pCt. lager dan verleden jaar. Duitschland en Holland, die in October 1922 nog de helft van onze garenuitvoer ontvingen, hebben in de afgelopen maand slechts een derde van de verminderde hoeveelheid genomen. De uitvoeren naar Bulgarije en Roemenië zijn viermaal zoo groot als in 1922, terwijl Zwitserland de dubbele hoeveelheid van October 1922 ontvangen heeft. De uitvoeren naar Eng.-Indië zijn bijna een ½ miljoen lbs. minder dan in dezelfde maand van 1921.

Prijzen van manufacturen zijn na de geweldige stijging der laatste weken thans wat stabiel geworden. Er zijn veel aanvragen aan de markt, hoofdzakelijk voor stapels en fabrikanten hebben hunne noteeringen zeer belangrijk kunnen verhoogen. Toch blijven de meeste biedingen in den regel ver beneden de momenteele vraagprijzen, doch waar enkele fabrikanten nog bereid zijn concessies te doen, komen toch vrij veel zaken tot stand. Behalve van de vaste katoenprijzen ondervindt de markt ook nog den invloed van de coutrôlekwestie, daar men algemeen wel denkt, dat in deze een oplossing zal worden gevonden. Er zijn slechts weinigen, die de geweldige rijzing van katoenprijzen hebben voorzien, zoodat vele overzeesche koopers slechts zeer weinig gekocht hebben en er werkelijk een bona fide vraag naar manufacturen bestaat. Waar echter het verschil tusschen de kostprijzen in Europa en de verkoopprijzen op de overzeesche markten nog steeds zeer groot is, blijft het in vele gevallen zeer moeilijk, dit verschil te overbruggen en tot zaken te komen.

7 Nov. 14 Nov. Oost. koersen. 6 Nov. 13 Nov.

Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië 1/4 1/4 1/4 3/4
F.G.F. Sakellarides 20,90 21,15 T.T. op Hongkong 2/3 1/8 2/3 3/8
G.F. No. 1 Oomra 12,10 12,35 T.T. op Shanghai 3/1 1/8 3/3 1/8

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middleing Uplands.)

	16 Nov. 1923	9 Nov. 1923	2 Nov. 1923	16 Nov. 1922	16 Nov. 1921
New York voor Middleing ...	34,80 c	33,35 c	32,80 c	25,50 c	17,30 c
New Orleans voor Middleing	34,— c	33,— c	31,50 c	25,50 c	16,25 c
Liverpool voor Fy Middleing	20,29 d	19,42 d	17,79 d	15,39 d	10,82 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '23 tot 16 Nov. '23	Overeenkomstige periode	
		1922	1921
Ontvangsten Gulf-Havens.	3.312	3.018	2.682
" Atlant.Havens			
Uitvoer naar Gr. Britannië	715	614	551
" " 't Vasteland.	1.257	1.097	1.175
" " Japan	219	167	403

Voorraden.

(In duizendtallen balen).

	16 Nov. '23	Overeenkomstig tijdstip	
		1922	1921
Amerik. havens	824	1.195	1.504
Binnenland	1.169	1.451	1.497
New York	—	—	—
New Orleans	—	—	—
Liverpool	175	331	533

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk.)

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
17 Nov. 1923	465.000	23.500	564.000	29.000	427/32
10 " 1923	488.000	23.500	641.000	28.500	415/16
3 " 1923	501.000	22.000	525.000	28	461/64
17 Nov. 1922	1.588.000	17.425	2.186.000	22.500	615/16

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
17 Nov. 1923....	73.000	1.656.000	179.000	3.816.000
17 Nov. 1922....	67.000	1.395.000	151.000	2.864.000

*) Niet genoteerd.

RUBBER.

De markt is gedurende deze week tamelijk vast geweest doch zeer gevoelig en de stemming wisselde gedurig. Prijzen fluctueerden tamelijk veel en de vraag gold over het algemeen slechts Standard kwaliteiten.

De slotnoteeringen zijn:

			einde voorafgaande week:
Prima Crêpe	November	77 ct.	77 ct.
" "	December	77 1/2 "	77 "
" "	Jan./Maart	78 "	77 1/2 "
Smoked Sheets	November	76 1/2 "	76 1/2 "
" "	December	77 "	73 1/2 "
" "	Jan./Maart	77 1/2 "	78 "

20 November 1923.

COPRA.

De markt was deze week zeer vast gestemd, vooral voor October verschepping.

Stoomend op Hamburg werd sterk gevraagd, doch de markt voor Holland bleef min of meer verlaten.

De noteeringen zijn:

Ned. Ind. f.m.s.	stoomend	f 34,—
" "	November afl.	33,37 1/2
" "	December	33,—
" "	Januari	32,75

19 November 1923.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Koper Standard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
19 Nov. 1923..	61.7/6	68.5/-	220.2/6	30.5/-	32.7/6
12 " 1923..	60.17/6	68.10/-	217.2/6	31.2/6	33.7/6
5 " 1923..	60.17/6	64.5/-	208.7/6	30.—/-	33.5/-
29 Oct. 1923..	60.5/-	63.10/-	205.7/6	30.10/-	33.10/-
20 Nov. 1922..	63.7/6	71.—/-	178.10/-	26.—/-	38.5/-
20 Juli 1914..	61.—/-		145.15/-	19.—/-	21.10/-

. VERKEERSWEZEN.

GRAAN.

Data	Petro-grad Londen /R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol kanaal	Rotter- dam	Engel- land
12-17 Nov. 1923	—	13/6 ²	13 c ³	3/4 ^{1/2}	22/-	22/-
5-10 „ 1923	—	14/- ²	13 c ³	3/1 ^{1/2}	19/9	19/9
13-18 Nov. 1922	—	—	14 ¹ / ₄ c ³	2/11	27/-	27/-
14-19 Nov. 1921	—	—	12 c ³	3/9	20/-	20/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 ¹ / ₄	1/11 ¹ / ₄	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genüa	Port Said	La Plata Rivier	Rotter- dam	Gothen- burg
12-17 Nov. '23	6/4	9/11	10/-	14/2	5/4 ¹ / ₂	6/9
5-10 „ '23	6/4 ¹ / ₂	9/5 ¹ / ₂	9/6	14/5	5/4 ¹ / ₂	6/9
13-18 Nov. '22	7/7 ¹ / ₂	11/3	12/6	12/6	5/1 ¹ / ₂	8/-
14-19 Nov. '21	7/6	13/9	16/-	20/6	5/6	9/-
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Prima West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
	12-17 November 1923..	25/-	28/-	27/8
5-10 „ 1923..	25/-	28/-	27/8	27/6
13 18 November 1922..	27/6	27/-	32/6	32/-
14-19 November 1921..	20/3	—	35/-	38/9c.
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.
Graan Petrograd per quarter van 196 lbs. zwaar, Odessa per
unit, Ver. Staten per quarter van 180 lbs. zwaar.
Overige noteeringen per ton van 1015 KG.

RIJNVAART.

Week van 10—17 November 1923.

In de aanvoeren van zeezijde kwam geen verandering.
De beschikbare voorraad groote schepen bleef voldoende,
kleinere ruimte daarentegen bleef schaarsch.
De daghuur voor groote Duitse en Hollandsche schepen
bedroeg gemiddeld 1¹/₄ resp. 2 cents.
Voor schepen van middelmatige grootte was de daghuur
2—2¹/₄ cts., voor kleine 2¹/₂—3 cts.
Ook werd naar Mannheim in lastvracht aangenomen tegen
f 1,20—1,30. 100 tons per dag lossen.
De waterstand was in de tweede helft der week wassend,
zoodat naar den Bovenrijn op ca. 2,30 M. en naar den Benedenrijn op vollen diepgang afgeladen werd.
Het sleeploon was genoteerd volgens het 60 cts. tarief.

DELFIJL.

Landen van herkomst	October 1923		October 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	2	942	2	2.688
Groot-Brittannië	7	6.300	6	3.593
Duitsland....	12	1.867	3	838
Zweden.....	10	2.168	19	3.848
Denemarken...	1	227	—	—
Rusl.-Witte Zee.	1	634	2	2.737
Finland.....	1	200	6	1.769
Litthauen.....	6	1.474	—	—
Danzig.....	1	294	—	—
And. Midd. Zeeh.	1	1.229	—	—
Totaal....	42	15.335	38	15.473
Nationaliteit				
Nederlandsche..	18	7.526	19	9.082
Britsche.....	3	281	1	266
Duitsche.....	18	4.031	10	2.692
Noorsche.....	2	1.268	1	1.729
Zweedsche.....	—	—	5	804
Deensche.....	—	—	1	169
Lettlandsche...	—	—	1	731
Italiaansche....	1	1.229	—	—
Totaal....	42	15.335	38	15.473

(A. van Dijk.)

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	October 1923		October 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	48	33.455	34	18.990
Groot-Brittannië	430	379.253	449	416.979
Duitsland....	85	125.142	85	126.434
Noorwegen.....	12	10.760	34	68.049
Zweden.....	33	17.262	37	31.852
Denemarken...	—	—	3	3.592
Rusland-Oostz.b.	7	4.575	4	4.148
Finland.....	12	11.287	9	7.093
België.....	24	44.999	29	46.393
Frankrijk.....	23	14.288	41	32.975
Spanje.....	9	8.359	25	49.394
Portugal.....	2	837	3	2.999
Italië.....	1	810	15	34.850
Oostenr.-Hong., Griekenland..	2	3.957	2	1.569
Rusland-Zw. Zee	11	28.317	2	5.322
Roemenië, Bulg.	8	17.357	3	5.096
And. Midd. Zeeh.	8	13.121	20	43.495
Over. Wk. Afrika	3	4.598	2	2.805
Oostkust Afrika.	—	—	2	9.167
Zuid-Afrika....	9	33.345	3	12.334
Voor-Indië....	9	35.392	6	23.471
Achter-Indië...	—	—	1	4.872
Ned. Oost-Indië.	7	30.283	4	18.616
And. Aziat. hav.	11	45.338	13	57.352
Vereen. Staten..	30	145.343	45	182.254
Canada.....	7	21.788	11	32.089
Midden-Amerika	6	17.662	3	9.854
Brazilië.....	2	6.369	2	5.660
Argent., Urug..	19	73.577	5	19.536
Chili.....	2	7.055	—	—
Spitsbergen....	1	2.156	1	1.980
Totaal....	821	1.136.685	893	1.279.220
Periode 1 Jan.— 31 Oct. 1)....	7.563	10.484.759	7.820	11.128.801
Nationaliteit				
Nederlandsche..	234	346.990	245	367.586
Britsche.....	297	397.805	322	499.300
Duitsche.....	138	179.589	125	134.918
Noorsche.....	47	37.785	46	76.163
Belgische.....	6	12.309	9	10.311
Fransche.....	18	22.719	48	61.517
Zweedsche.....	33	18.516	23	25.205
Deensche.....	3	2.712	2	2.632
Vereen. Staten..	12	40.579	15	63.546
Andere.....	33	77.681	58	38.042
Totaal....	821	1.136.685	893	1.279.220

1) 1913, 9.618 schepen met 11.721.729 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur Maassluis.)

DORDRECHT/ZWIJNDRECHT.

Landen van herkomst.	October 1923		October 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	2	489	1	564
Groot-Brittannië	3	648	1	209
Duitsland....	1	206	1	259
Danzig.....	3	1.762	9	3.342
Zweden.....	1	455	1	339
Finland.....	—	—	2	849
België.....	—	—	2	965
Frankrijk.....	—	—	1	200
Spanje.....	—	—	1	1.024
Ov. Westk. Afrika	1	1.054	—	—
Totaal....	11	4.614	19	7.691
Nationaliteit				
Nederlandsche..	—	—	2	965
Britsche.....	4	854	2	409
Duitsche.....	6	2.706	15	6.317
Belgische.....	1	1.054	—	—
Totaal....	11	4.614	19	7.691

(Gerard Mauritz.)